

YAZIHAN GELECEK STRATEJİLERİ RAPORU

(Yazihan Vizyon 2023)

HAZIRLAYANLAR

Prof. Dr. İbrahim GEZER

İnönü Üniv. Öğr. Üyesi, BİLSAM Yön. Krl. Bşk., FKA Kalkınma Kurulu Bşk.

İlhami POLAT

İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Zir. Yük. Müh

Onur GÜNEŞ

Mali Müşavir

PROJE YÜRÜTME KURULU

Mikail ÖZKAYA, *Proje Koordinatörü*

İsa AKGÜL, *BİLSAM Gençlik Meclisi Başkanı*

Murat AŞAN, *BİLSAM Genel Koordinatörü*

Tuba ULUTAŞ, *BİLSAM Araştırmacı, Sosyolog*

Nagehan ÖZBEK, *BİLSAM Bilgi İşlem Sorumlusu*

Enes YILDIRIM, *BİLSAM Gençlik Birliği*

Ekim 2013, MALATYA

BİLSAM Araştırma Raporları 14

ISBN: 978-605-5026-01-1

Baskı

Basım Yeri: Diltemizler Ev. Ger. Elek., Rek., Mat. İnş. Taah. San. Ltd. Şti.

Kapak Tasarım: Nagehan ÖZBEK **İç Tasarım:** Bülent YILMAZ

Fotoğraflar: Hasan DEMİRBAĞ Arşivi

Basım Yılı: 2013

BİLSAM Yayınları

Hüseyinbey Mah. Azizler 1. Sokak No. 4 İstanbulluoğlu Konağı MALATYA

Telefon: 0422 323 69 80 / 0507 748 0643 Faks: 0422 323 36 33

Web: www.bilsam.org E-mail: bilgi@bilsam.org

SUNUŞ

Geleceği tahmin etmek yetmez, inşa etmek de gerekir.

Eğitimci, akademisyen, işadamı, kamu görevlisi hemen her meslekten çok sayıda kişinin bir araya gelerek kurduğu BİLSAM; eğitim, araştırma ve yayıncılık başta olmak üzere birçok alanda faaliyet yürüten ve projeler gerçekleştiren bir sivil toplum kuruluşudur.

BİLSAM'ın temel amacı; bilgi çağında, bilgiden hareketle Anadolu kültürünün yerel değerlerini, İslam kültürünün manevi değerlerini ve insanlık kültürünün evrensel değerlerini beraberce önemseyen bir yaklaşımla, eğitim, kültür ve sosyal sorunlara yönelik projeler geliştirmek ve bu yolla başta ilimiz olmak üzere ülkemizdeki entelektüel, sosyal ve kültürel sermayenin gelişimine katkı sağlamaktır.

Elinizdeki alışma "BİLSAM Sosyal Araştırma Merkezi" tarafından 2011 yılında yayımlanan "Malatya Vizyon 2023" başlıklı çalışmamızın ilçe versiyonu olarak ortaya çıkmıştır. Her bir ilçemiz için ayrı ayrı hazırlanan bu raporların temel amacı; il ve ilçelerimizin mevcut durumu ve potansiyelini analiz etmek, kazanım ve sorunlarını ortaya koymak ve geleceğe yönelik stratejiler geliştirerek gelişim süreçlerine katkı sağlamaktır.

Malatya'nın, merkez ile ilçeleri arasındaki gelişmişlik farkı en yüksek olan illerden biri olması gerçeği ile ilimizin büyükşehir olma sürecine daha sistemli bir başlangıç yapma ihtiyaı bu çalışmanın temel motivasyonu kaynaklarını oluşturmuştur.

Elinizdeki alışmada; Yazihan ilçesinin mevcut durumu ve potansiyeli değerlendirilmiş, ilçe vizyonu belirlenmiş, ilçenin sorunları ve bunlara yönelik çözüm nerileri tartışılmış, belirlenen stratejik öncelikler ve gelişim eksenlerine uyumlu olarak stratejik amaçlar tespit edilmiş ve bu amaçların gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan kentsel gelişim yol haritası çıkarılmıştır.

Bir sivil toplum kuruluşu tarafından hazırlanması ve merkez ile birlikte bütün ilçeleri ayrı ayrı kapsamı yönüyle ülkemizde bir ilk olma özelliği taşıyan bu çalışmayı diğer araştırma raporlarından ayıran önemli farklardan biri de tamamen katılımcı bir yaklaşımla hazırlanmış olmasıdır. Raporların hazırlanması sürecinde merkez ve ilçelerde ilgili bütün kesimlerden temsilcilerin katılımıyla alıştay gerçekleştirilmiş ve raporların bazı kısımları bu çalıştaylarda ortaya çıkan görüş ve düşünceler dikkate alınarak olgunlaştırılmıştır.

Bu alışmalar kapsamında ilgili alanlarda söyleyecek sözü ve önerecek projesi olanlar aynı platformda buluşturularak; fikir, düşünce ve projelerin paylaşımı sağlanmış ve ayrıca il ve ilçelerimizde konuşma, tartışma ve beraber iş yapma kültürünün yaygınlaşmasına katkı sağlanmıştır.

Bu vesileyle bu raporun hazırlanması sürecine katkı sağlayan başta ilçe yöneticileri ve alıştay katılımcıları olmak üzere, proje yürütme kuruluna, BİLSAM Gençlik Birliği yelerine teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Faydalı olması dileğiyle...

Prof. Dr. İbrahim GEZER
BİLSAM Yönetim Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	4
1.1. Küreselleşme Sürecinde Kentsel Ekonomiler	5
1.2. Kentsel Markalaşma	5
1.3. Sürdürülebilir Kentsel Gelişim	6
1.4. Bölgeler arası, Bölge İçi ve İl İçi Gelişmişlik Farkları	7
1.5. İl ve İlçelerimizi İlgilendiren Üst Ölçekli Planlar	9
2. MALATYA İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	11
2.1. Rakamlarla Malatya	11
2.2. Malatya ve İlçelerinin Nüfus Yapısı ve Dağılımı	12
2.3. Malatya'da Kentsel Altyapı	14
2.4. Malatya ve İlçelerinde İşlevsel Sektörler	16
2.5. Malatya ve İlçelerinin Çevresel Etkileşim Durumu	17
2.6. Malatya İçin Önem-Performans Araştırması	20
3. YAZIHAN İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	24
3.1. Rakamlarla Yazıhan	24
3.2. Yazıhan Tarihi	24
3.3. Coğrafi Konum	24
3.4. İklim Yapısı ve Bitki Örtüsü	25
3.5. Nüfus Yapısı ve Dağılımı	25
4. YAZIHAN'IN STRATEJİK UNSURLARI	26
5. YAZIHAN'IN ÖNEMLİ PROJELERİ	28
6. YAZIHAN'DA EĞİTİM.....	29
6.1. Eğitim Kurumu, Eğitimci ve Öğrenci Sayıları	29
6.2. Yazıhan'da Bulunan Lise ve Dengi Okullar	29
6.3. Yazıhan'ın Eğitim Göstergeleri.....	29
7. YAZIHAN'DA SAĞLIK.....	31
8. KÜLTÜR ve TURİZM.....	32
8.1. Yazıhan'ın Önemli Tarihi ve Turistik Mekanları.....	32

9. ÇEVRE VE ORMAN.....	34
10. GENEL EKONOMİK YAPI	36
11. TARIM VE HAYVANCILIK.....	38
11.1. Arazi Varlığı ve Sullanabilirlik Durumu	38
11.2. Yazıhan'da Bitkisel Üretim	39
11.3. Yazıhan'da Kayısı Üretimi.....	41
11.4. Kayısı Değer Zinciri.....	41
11.5. Bitkisel Üretim Kârlılık Durumu ve Analizi	44
11.6. Yazıhan'da Hayvansal Üretim	46
11.7. Tarımsal Gelişim İçin Alınacak Bazı Tedbirler	47
12. YAZIHAN'DA ULAŞIM	49
13. İSTİHDAM VE İŞSİZLİK.....	51
13.1. Türkiye'de İstihdam, İşsizlik ve Yoksulluk.....	51
13.2. Malatya'da İstihdam, İşgücü ve İşsizlik.....	52
13.3. Yazıhan'da İşsizlik	52
14. YAZIHAN DURUM ANALİZİ (GZFT Analizi)	54
14.1. Başarılarımız / Kazanımlarımız	54
14.2. Güçlü Yanlarımız	54
14.3. Zayıf Yanlarımız / Sorunlarımız	54
14.4. Fırsatlar.....	55
14.5. Risk ve Tehditler	55
15. YAZIHAN İÇİN STRATEJİK SEKTÖRLER VE GELİŞİM EKSENLERİ	56
16. YAZIHAN İLÇESİ İÇİN STRATEJİK AMAÇLAR.....	57
17. YAZIHAN İÇİN KENTSEL GELİŞİM YOL HARİTASI	58
18. YAZIHAN İÇİN VİZYON ÖNERİSİ.....	59
19. YAZIHAN İÇİN PROJE ÖNERİLERİ	60
20. SONUÇ VE ÖNERİLER	61
KAYNAKLAR.....	64

TABLÖLAR ve HARİTALAR

Tablo 1.1.	Türkiyede 26 Düzey II Bölgesi İtibarıyla Çeşitli Göstergeler.....	8
Tablo 2.1.	Rakamlarla Malatya.....	11
Tablo 2.2.	Malatya Nüfusunun İl İçi, Ülke İçi ve Ülke Dışı Dağılımı	12
Tablo 2.3.	En Çok Malatyalı Nüfus Barındıran İl ve Ülkeler	13
Tablo 2.4.	Malatya İlindeki Belediyelerin Altyapı Durumu	15
Tablo 2.5.	Malatya ve İlçelerinde İşlevsel Sektörler	16
Tablo 2.6.	Malatya ve İlçelerinin İlişki Kümeleri	17
Tablo 2.7.	Malatya ve İlçelerinin İlişki Kümeleri ve İlgili Fonksiyonlar.....	18
Tablo 2.8.	Malatya İçin Önemli Bulunan Alanlar	21
Tablo 2.9.	Malatya İçin Önemli Bulunan Alanların Performans Durumu	21
Tablo 3.1.	Yazihan'ın Genel Durumunun İl ve Ülkeyle Karşılaştırılması	24
Tablo 3.2.	Yazihan Nüfusunun Son 20 Yıllık Değişimi.....	25
Tablo 5.1.	Yazihan'da Son Yıllarda Gerçekleştirilen Önemli Projeler	28
Tablo 6.1.	Kurum, Eğitimci ve Öğrenci Sayıları	29
Tablo 6.2.	Okullaşma Oranlarının İl ve Ülke ile Karşılaştırılması (%).....	29
Tablo 6.3.	Öğretmen Başına Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması.....	30
Tablo 6.4.	Derslik Başına Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması.....	30
Tablo 6.5.	Okur Yazarlık Durumunun Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması.....	30
Tablo 7.1.	On Bin Kişiye Düşen Yatak Sayısı Açısından Malatya'nın Durumu.....	31
Tablo 7.2.	Yazihan Sağlık Hizmetleri Verileri.....	31
Tablo 7.3.	Sağlık Göstergeleri (Yüz bin Kişiye Düşen Yatak ve Hekim Sayıları, 2012).....	31
Tablo 9.1.	İl Merkezi ve İlçelerin Tarım ve Orman Varlığı	35
Tablo 10.1.	Yazihan ve Diğer İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıraları	36
Tablo 11.1.	Tarım Arazileri ve Sulanma Durumu (ha), 2012.....	39
Tablo 11.2.	Bitkisel Üretim Alanı (da)	40
Tablo 11.3.	İlçenin Öne Çıkan Tarımsal ürünleri ve Oransal karşılaştırmalar	40
Tablo 11.4.	Malatya'nın 2012 Yılı Kayısı Üretim Değerleri	41
Tablo 11.5.	Kayısının Değer Zinciri	42
Tablo 11.6.	Malatya'da Yetiştirilen Bazı Bitkisel Ürünlerin Son 5 Yıllık Maliyet - Kâr Analizi.....	45
Tablo 11.7.	İlçenin İl ve Ülke ile Karşılaştırmalı Olarak Hayvan Varlığı (Adet).....	46
Tablo 12.1.	Yazihan'ın, Önemli Merkezler ile Komşu İl ve İlçelere Uzaklığı	50
Tablo 13.1.	İstihdam ve Çalışma Hayatında Gelişmeler ve Hedefler	51
Tablo 13.2.	Gelir Gruplarının Toplam Gelirden Aldıkları Paylar.....	52
Tablo 13.3.	İlçelerin İşsizlik Durumu.....	53
Harita 2.1.	Malatya ve Çevresinde Etkileşim ve Etki Alanları	17
Harita 2.2.	Günlük İlişkiler ile Ticari ve İdari İlişkiler	19

ÖNSÖZ

Bir medeniyetin en önemli maddi mirası, kurduğu şehirlerdir.

Şehirler, insanlığın tarihsel yürüyüşü içinde insanoğlu tarafından ortaya çıkarılan en orijinal ve en karmaşık yapılardır. Şehirler geçmişten günümüze her zaman önemli olagelmış ve tarihin şekillenmesinde önemli bir rol oynamışlardır. İlahi dinler, büyük anlatılar, büyük medeniyetler, önemli düşünce ve sanat akımları hep şehirlerde doğmuş, gelişmiş ve yayılmıştır. Buna bağlı olarak peygamberler, büyük filozof ve düşünürler, önemli fikir ve aksiyon adamları da hep şehirlerde ortaya çıkmış ve mücadelelerini sürdürmüşlerdir.

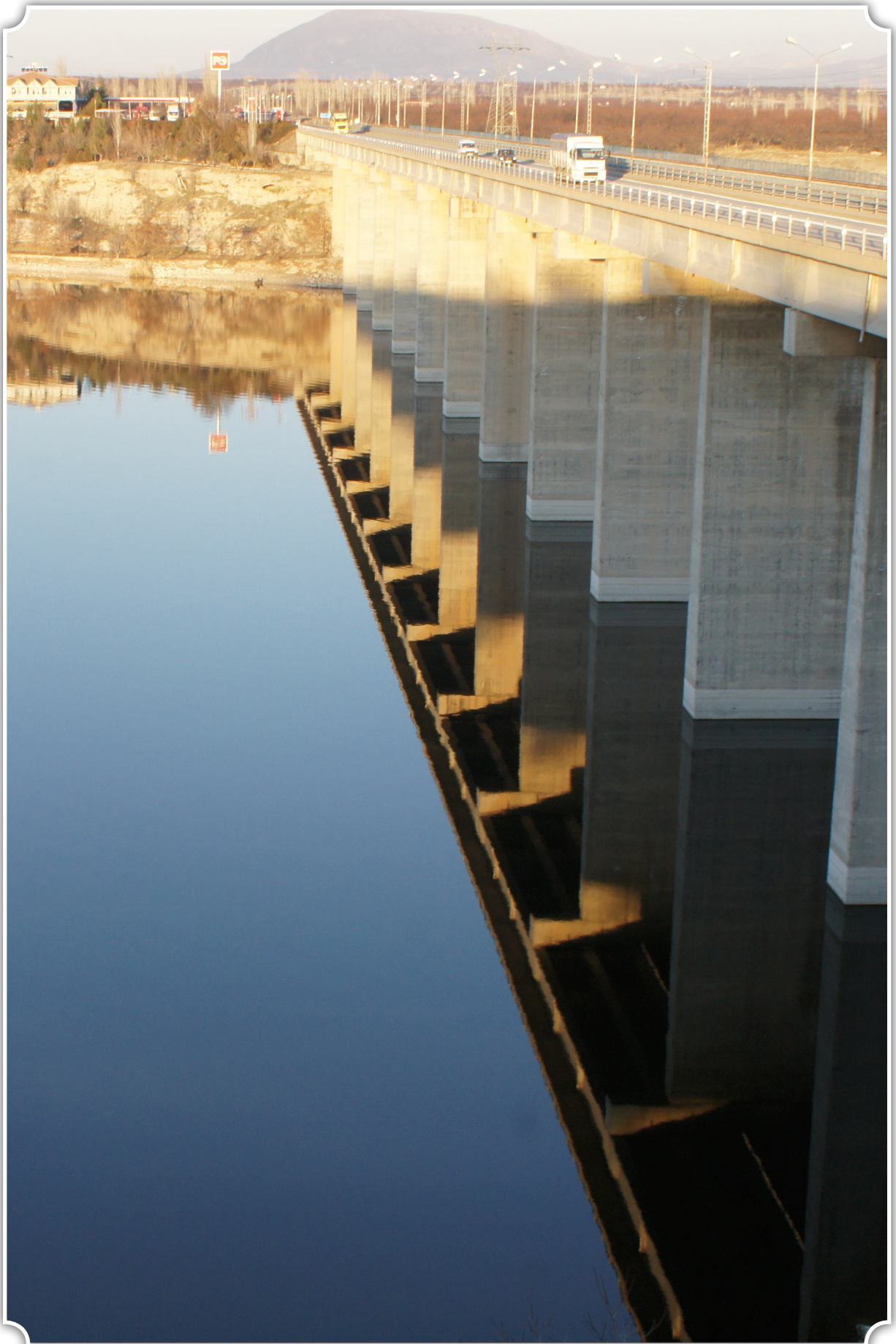
Her insanın bir ruhu ve kimliği olduğu gibi her şehrin de bir ruhu ve kimliği vardır. Sadece geniş caddeler, büyük binalar ve sokakları dolduran kalabalıklar bir yeri “şehir” yapmaya yetmez. Bir yerin şehir olabilmesi için oraya bir kimlik, bir kişilik, bir ruh kazandırmak gerekir.

Bu yüzden insanlar şehirleri önce içlerinde kurarlar. Şairler şiirlerine konu eder, ressamlar tuvale işler, yazarlar hikâye ve romanlarına tema olarak seçerler. Sanatçı özlemini dile getirir, düşünce insanı şehrin felsefesini kurar, mimar proje üretir ve sonra icracılar çıkar ve kurarlar şehri... Bu yönüyle kentler, bir coğrafyada yaşayan insanların üretkenliği, birlikte iş yapabilme kültürü, estetik anlayışı, medeniyet seviyesi ve farklılıklara karşı tutumlarının açık bir göstergesidir. Bu anlamda nerede bir kent varsa orada bir medeniyet vardır ve her şehir bir medeniyetin aynasıdır.

Bir şehirde yaşayan insanlar ile yaşanan şehir arasında derinlikli ve çok boyutlu bir etkileşim söz konusudur. Şehirleri elbette ki insanlar kurar, ancak şehirler de tarihi yapısı, mimarisi ve estetiğiyle insanları biçimlendirirler. İnsanların günlük hayatlarındaki davranış kalıpları, düşünce biçimleri hatta politik tercihleri şehirler tarafından şekillendirilir.

Bu yönüyle bir şehir, binası olmayan bir okul, duvarları olmayan bir sınıf, kitapları olmayan bir kütüphane gibidir. Orada ne bir öğretmen, ne de formalı çocuklar vardır. Fakat bütün öğrenciler, doğuştan itibaren bu okula kaydolurlar ve öldükten sonra bile orada kalmaya devam ederler. Dolayısıyla şehir hakkında konuşmak, aslında insan, çevre, hayat ve ölüm hakkında konuşmaktır.

Bu açıdan insanların ve diğer canlıların potansiyellerini ortaya koymalarına ve varoluşsal amaçlarını gerçekleştirmelerine en çok hizmet edecek unsurların başında güzel, anlamlı ve insani derinliği olan şehirler kurmak gelecektir. Bir coğrafyada yaşayan insanlara ve diğer canlılara yapılacak en büyük iyiliklerden biri güzel şehirler kurmaktır. Elinizdeki çalışma bu amaca mütevazı bir katkı amacıyla hazırlanmıştır.

Yazıhan Gelecek Stratejileri Raporu Çalıştay Katılımcı Listesi (Alfabetik sırayla)

S/N	Katılımcı Adı Soyadı	Kurum / Görev
1.	Ali GÖLER	Esnaf
2.	Ali KAYA	Yazıhan Belediye Başkanı
3.	Atamurat ORMAN	Özel İdare Müdürü
4.	Cafer KUŞDOĞAN	İl Genel Meclis Üyesi
5.	Erdem BATAR	Öğretmen
6.	Fethullah TAYLAN	İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
7.	Filiz ERGİNBAŞ	İlçe Hastanesi Başhekimi
8.	Giray Bulut DUMAN	İlçe Yazı İşleri Müdür Vekili
9.	Habib YÜCEL	Fethiye Belediye Başkanı
10.	Halil TAŞKIN	İlçe Jandarma Komutanı
11.	Hasan Basri KAYA	MHP İlçe Başkanı
12.	Hasan Hüseyin CİN	Merkez Camii İmamı
13.	İbrahim GEZER	Öğretim Üyesi/ Sivil Toplum Temsilcisi
14.	İlhami POLAT	İl Gıda Tar. Ve Hay. Md./BİLSAM Yönt. Krl Üyesi
15.	Levent İSKENDEROĞLU	İl Kültür ve Turizm Mdr. Yrd./KUDEB Başkanı
16.	Lütfi HANGÜN	İlçe Halk Eğitim Müdürü
17.	Mehmet ÇOLAK	İlçe Mal Müdürü
18.	Mehmet DÖNMEZ	Çavuş Köyü Muhtarı
19.	Mehmet KAYA	İlçe SYDV Müdürü
20.	Mikail ÖZKAYA	BİLSAM Gençlik Birliği
21.	Muhsin AKYOL	Esnaf
22.	Murat AŞAN	BİLSAM Genel Koordinatörü
23.	Nevzat ÖZTÜRK	İş Adamı
24.	Savaş A. MUTLU	Öğretmen
25.	Selami AYGEN	İlçe Tarım Müdürü
26.	Sıdıka AKAR	İlçe Nüfus Müdürü
27.	Süleyman PEKTAŞ	Esnaf
28.	Tahsin GÖLER	Yazıhan Atlı Cirit ve Binicilik İhtisas Spor Kulübü Der. Bşk.
29.	Tahsin YAMAN	Esnaf
30.	Turgay PAPURCU	İlçe Müftüsü
31.	Ümit EDREMİTLİ	İlçe Emniyet Amiri
32.	Ünal KOÇ	Yazıhan Kaymakamı
33.	Vahap KARAÇAY	Durucasu Belediye Başkanı

1. GİRİŞ

Günümüzde kentleşme eğiliminin arttığı ve buna bağlı olarak sürdürülebilirlik olgusunun her geçen gün daha çok önemsendiği bir dönemde yaşıyoruz. Birleşmiş Milletler uzmanlarının yaptığı hesaplamalara göre 2008 yılında tarihte ilk defa dünya üzerinde şehirlerde yaşayan insanların sayısı kırsalda yaşayanların sayısını geçmiştir. Artık dünya nüfusunun %50'den, Türkiye nüfusunun %75'den, Malatya nüfusunun ise %65'den fazlası şehirlerde yaşamaktadır. Oysa 1950 yılına kadar Türkiye nüfusunun sadece %15'i kentlerde %85'i kırsalda yaşamaktaydı (TÜİK 2010).

Türkiye'de 2013 yılında yapılan bir düzenlemeyle nüfusu 750 binin üzerinde bulunan iller, il sınırları esas alınarak büyükşehir belediyesine dönüştürülmektedir. Bu düzenlemeyle büyükşehir belediye sayısının 30'a ulaşması, Türkiye yüzölçümünün yüzde 51'inin, nüfusun ise yüzde 77'sinin büyükşehir belediyesi kapsamına girmesi beklenmektedir (Anonim, 2013a).

Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde hızlı şehirleşme sürecine paralel olarak büyük şehirler göçlerin yoğun bir şekilde yönlendiği merkezler olmaya devam etmiş, şehir nüfusunun toplam nüfusa oranı yüzde 67,5'ten yüzde 72,3'e yükselmiştir. 2012 yılı itibarıyla Türkiye'de nüfusu bir milyonun üzerinde olan şehir sayısı 20'ye ulaşmıştır (Anonim, 2013a).

Yaklaşık on bin yıllık bir tarihe yaslanan, iki bin yıldır kendi adıyla var olan, bu süreçte Türkiye ve dünyanın ortak mirasına önemli değerler katmış olan Malatya, ülkemizin önemli illerinden birisidir. Malatya, ülkemizdeki kültür ve insan zenginliğinin belli bir ahenk ve belli bir insicamla bir araya geldiği, bir coğrafyada buluşup harmanlandığı, kaynaştığı ve bu renklerin birbirini tamamlayarak adeta bir "ebru" oluşturduğu güzel bir şehirdir. Bu anlamda, Malatya farklı düşüncelere karşı hoşgörüsüyle tanınan ve birbirlerinin varlığında anlam ve zenginlik bulan insanların yaşadığı bir coğrafyadır.

Malatya'nın 14 ilçesinden biri olan Yazihan'ın yüzölçümü 507 km² olup Malatya'ya uzaklığı 39 km'dir. Malatya-Sivas arasındaki bağlantıyı sağlayan demiryolu ve karayolu ilçeden geçmektedir. Buzluk (Ansır) köyünde bulunan mağaralardaki buluntulardan anlaşıldığına göre yerleşim yeri olarak binlerce yıllık bir geçmişe sahiptir. Geçmiş dönemlerde Yazihan, Suriye-Malatya, Gürün-Kayseri ve Hekimhan-Sivas kervansaraylarının tali yolu üzerinde kurulmuştur (Sağlam ve ark., 2012). 1990 yılında ilçe olan Yazihan Türkiye'nin son yıllarda yakaladığı gelişme trendini yakalayamamıştır.

İl olarak Malatya'nın en önemli sorunlarından biri hiç şüphesiz ki merkez ile kırsal (ilçeler, beldeler ve köyler) arasındaki aşırı düzeye ulaşmış gelişmişlik farkıdır. Malatya, bölgede merkez ile kırsal arasındaki gelişmişlik farkının en fazla olduğu illerin başında gelmektedir.

2004 yılında DPT tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada Türkiye'nin toplam 872 ilçesi sosyoekonomik gelişmişlik açısından sıralamaya tabi tutulmuş, bu sıralamada Malatya Merkez ilçe 37. sırada yer alırken Yazihan ancak 731. sırada yer alabilmiştir.

Yazihan ilçesinin mevcut sorunlarından ve Türkiye'nin genel gelişmişlik çizgisini geriden izleyen mevcut konumundan kurtulup gelişebilmesi için insan unsuruna yatırım yapılmalı; eğitim, kültür ve sağlık alanında yaşanan sorunlar giderilmeli; kamu, özel sektör ve sivil toplum arasında sıkı ve nitelikli bir işbirliği ortamı oluşturulmalıdır.

Elinizdeki çalışma yeni bir gelişme sürecini tetiklemek ve bir şeyler yapma ihtiyacı duyacak icracılar için neler yapılması gerektiğine dair bir yol haritası ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışma çerç-

vesinde ilçenin durum analizi yapılmış, mevcut potansiyeli ve kaynakları belirlenmiş, ilçenin sosyoekonomik ve sosyokültürel dönüşüm dinamikleri ile gelişim eksenleri tespit edilmiş ve ilçenin imkân ve potansiyelinin nasıl harekete geçirileceğine dair görüş, düşünce, öneri ve projeler ortaya konulmuştur.

1.1. Küreselleşme Sürecinde Kentsel Ekonomiler

Bir taraftan küreselleşmenin alabildiğine hızlandığı diğer taraftan bu durumun yerel dinamikleri doğrudan etkileyerek, yerel ve bölgesel kalkınma açısından yeni şartlar ve fırsatlar ortaya çıkardığı bir dünyada yaşıyoruz. Küresel rekabet koşulları altında kendileri birer rekabet birimine dönüşen şehirler ve bölgeler, dinamiklerini ve potansiyellerini değerlendiren uygun stratejiler çerçevesinde ve bütün kesimleri kalkınma sürecine katan iyi yönetim modellerini hayata geçirerek daha hızlı bir gelişme eğilimi yakalama şansına sahip olmuştur (Anonim, 2008a).

Küresel boyutta yaşanan bu gelişmeler, yerel girişimcilik kabiliyeti yüksek yöreler ile kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının iyi organize olarak belirli stratejiler ve politikalar doğrultusunda ortak hareket edebildiği il ve ilçelerin rekabette öne çıkmasına yol açmıştır.

Ülkemizde, gerek kırsal ve kentsel yerleşim birimleri, gerekse bölgeler arasındaki sosyoekonomik yapı ve gelir düzeyi dengesizlikleri önemini korumaktadır. Mevcut fiziki ve sosyal altyapı ile kentlerin sunduğu istihdam imkânları yoğun göç hareketlerinin yarattığı nüfus baskısını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bu yapı, bölgelerin, sorunlarına ve potansiyellerine göre farklılaştırılmış tedbirleri içeren bütüncül bir bölgesel gelişme politikasını zorunlu kılmaktadır.

1.2. Kentsel Markalaşma

Günümüzde, tüm şehirler ekonomik açıdan avantaj elde edebilmek için diğer şehirlerle rekabet halindedir. Bir zamanlar sadece ulusal hatta bölgesel düzeyde olan şehirlerarası bu rekabet günümüzde uluslararası boyut kazanmıştır.

Ancak il ve ilçelerin diğer şehirlerle rekabet edebilmek için yaptığı çalışmalara bakıldığında pek çoğunun birbirinden bağımsız faaliyetler olduğu göze çarpar. Aslında bir şehre gerçekten rekabetçilik kazandıracak şey, birbirlerinden kopuk, bağımsız aktiviteler yerine birbirleriyle koordineli ve tek bir amaca hizmet eden inisiyatiflere odaklanmak olmalıdır. Bunu sağlayacak şey ise her kentsel alan için net bir vizyon tanımlamak, hedefler koymak ve bütün aktiviteleri bu hedefe odaklamaktır.

Bunun için il ya da ilçelerin farklılıkları, markaları, öne çıkarılacak unsurları, ürünleri, hizmetleri, sundukları yaşam koşulları ve değerleri belirlenmeli ve bunlar potansiyel ziyaretçilere ve hedef kitleye aktif ve sürekli bir şekilde tanıtılmalıdır.

Peki nedir şehir markası? Bu hususta Uluslararası Rekabet Araştırmaları Merkezi İstanbul Danışmanlık Ofisi kıdemli müdürlerinden Güneş Süsler şunları ifade etmektedir (URAK, 2009).

"Marka genellikle kozmetik bir çalışma veya iletişimden ibaret olarak algılanmaktadır. Hatta çoğu zaman markalaştırma çalışması kapsamında bir şehir için bir logo tasarımı yapılmakta ve bu bir reklam filmi ile

desteklenmektedir. Ancak, bu yatırımların etkili olabilmesi için tüm bu çalışmaların şehrin güçlü yönlerini, farklılaştırıcı niteliklerini ön plana çıkartan, bölgede yaşayanlara ve bölgeyi ziyaret edecek insanlara anlamlı gelecek bir değer önerisinin üzerine dayandırılması gerekmektedir.

Bir şehrin ya da bölgenin tarihi, o yöreye ait ürünler, hizmetler, markalar, o bölgede yaşayanların tavır ve tutumları, şehrin fiziki yapısı gibi pek çok şey bir şehir algısının oluşturulmasında etkilidir.

Ürün ve hizmet marka yönetimine kıyasla şehir markalaşması; kamu kuruluşları, özel sektör firmaları, şehir halkı gibi çok farklı paydaşlar için içine girdiğinden oldukça karmaşık bir süreçtir. Çünkü çoğunlukla her paydaşın farklı bir hedefi olabilmekte, şehrin ürettiği ürünler ve sunduğu hizmetler farklı mesajlar vererek şehrin tek bir algısının yaratılmasına engel olabilmektedir. Ürün markalarına bakıldığında ise markanın tek bir sorumlusu olup tüm aktiviteleri koordine ederek dış dünyaya tek bir mesaj verilmesini sağladığı gözlemlenmektedir. İşte bu sebepten ötürü, şehir markalaşmasındaki en önemli başarı faktörlerinden biri, şehir markalaşma sürecini ve sonrasında şehirle ilgili alınacak tüm inisiyatifleri koordine edip yönlendiren organizasyonların ve sistemlerin oluşturulmasıdır.

Şehir markalaşmasında farklı paydaşların ve performanslarının şehrin imajı üzerinde etkisi olacağından, farklı tüm paydaşların mutabakatını ve katılımını sağlamak çok kritiktir.

Markalaşma sürecine, şehrin stratejik araştırmalarının yapılmasıyla başlanmalıdır. Reka-betçilik endeksinde ele alınan alt değişkenlerde olduğu gibi, insan gücü, altyapı, çevresel kalite, eğitim olanakları, doğal güzellikler, tarih, kültürel tesisler, spor, eğlence hayatı ve hatta yerel halkın tavır, tutum ve misafirperverliği gibi çeşitli konular incelenmelidir. Şehrin detaylı bir şekilde değer-lendirilmesi, şehrin güçlü yanlarıyla beraber kendisini geliştirmesi gereken zayıf alanları da ortaya çıkaracaktır.

Öte yandan vizyonun ve tanımlanan şehir marka stratejisinin arkasında durulabilmesi ve gerçekçi olabilmesi için bazı altyapısal gereksinimlerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Örneğin, yol ve ulaşım altyapısının iyileştirilmesi, yeni mekânlar/eğlence/kültür tesisleri açılması ve yaşam kalitesini artıracak inisiyatlara ihtiyaç duyulacaktır. Şehrin vizyonu ve marka stratejisi ortaya konulduktan sonra bir iletişim ve imaj kampanyası ile verilmek istenen mesajlar hedef kitleye iletilmelidir”.

1.3. Sürdürülebilir Kentsel Gelişim

Sürdürülebilir kalkınma; kaynak kullanımında kuşaklar arası hakkaniyetin sağlanarak sosyal, ekonomik ve çevresel alanlarda dengeli gelişmeyi öngörmektedir. Sürdürülebilirlik kavramının mekân boyutunda, mekânsal eşitlik ve yaşam kalitesi öne çıkmaktadır (KENTGES, 2010). Bu anlamda adalet, özgürlük, eşitlik, hukuk, hakkaniyet, şeffaflık, ahlakilik, insan hakları, insan onuru ve haysiyeti gibi değer ve ilkelerin esas alındığı bir kentsel gelişim yaklaşımı geliştirmek esas olmalıdır. Bu ilke ve değerler kısa adı “Kentsel Gelişim Stratejisi (KENTGES)” olan Bütünleşik Kentsel Gelişim Stratejisi ve Eylem Planında aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

- Yerel Yönetimlerin hizmet sunumunda, şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık ve verimliliğin esas alınması,
- Kamu hizmetlerinden yararlanmada fırsat eşitliğinin sağlanması,

- İşbirliği ve dayanışma kültürü için katılım yöntemlerinin geliştirilmesi ve kurumsallaştırılması,
- Yerel kültürel değer ve geleneklerin korunup geliştirilmesi,
- Doğal kaynakların kullanımında ekolojik dengenin gözetilmesi,
- Kültürel varlıkların korunması, yaşatılması ve geliştirilmesi,
- Yaşayanların güvenli içme suyuna, yeterli altyapıya ve ulaşım imkânlarına erişiminin sağlanması,
- Yerel düzeyde ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın gerçekleştirilmesi,
- Toplumsal dayanışma ve bütünleşme kültürünün geliştirilmesi, kentsel yoksulluk ve eşitsizliklerin giderilmesi,
- Çok merkezli, yığılmayı önleyen ve dengeli mekânsal gelişmeye odaklı, dinamik, çekici ve yarışmacı yerleşmeler sisteminin oluşturulması,
- İklim değişikliğinin etkilerini azaltmaya yönelik sürdürülebilir kent formunun, sürdürülebilir ulaşım sistemlerinin ve yerleşmelerde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının geliştirilmesi,
- Yerleşmelerin planlanmasında, nüfus ve ekonomik faaliyetlerin yer seçimi ve mekânsal dağılımında, çevresel, doğal ve ekolojik eşiklere ve taşıma kapasitesine uyulması,
- Yerleşmelerde, tüketim kalıplarının doğal ve kültürel çevre üzerindeki etkilerini azaltacak yöntemlerin teşvik edilmesi,
- Yerleşmelerde yaşam ve mekân kalitesini geliştirmeye, mekânsal ve toplumsal eşitsizlikleri gidermeye yönelik araçların geliştirilmesi ve başarı göstergeleri ile izlenmesi,
- Doğal ve teknolojik tehlike ve risklerden arındırılmış, sağlıklı, güvenli, nitelikli yaşam çevrelerinin oluşturulması,
- Yerleşmelerde ekonomik, sosyal ve mekânsal gelişmelerin yaşam destek sistemleri üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması; hava, su ve toprak kirliliğinin önlenmesi.

1.4. Bölgeler arası, Bölge İçi ve İl İçi Gelişmişlik Farkları

Ülkemizdeki bölgeler arası gelişmişlik farkı önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Hemen tüm kalkınma planlarında özellikle üzerinde durulmasına ve tedbirler öngörülmesine rağmen, bu konuda önemli bir mesafe alınamamıştır. Bölgeler arası gelişmişlik farkı azalacağına her geçen gün artmaktadır. Bu durum ülkemizde yaygın bir şekilde yaşanan göçlerin de en temel sebeplerinden biridir. Tablo 1.1 ülkemizdeki bölgelerarası gelişmişlik farkını ve bu farkın boyutlarını açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 1.1. Türkiye'de 26 Düzey İtibarıyla Çeşitli Göstergeler

Bölgeler	SEGE 2011 ¹	Nüfusun Payı ²	Nüfusun Artış Hızı ³	Şehirleşme Oranı ⁴	GSKD'ye Katkısı ⁵	Büyüme Hızı ⁶	Kişi Başı Gelir ⁷	İşsizlik Oranı ⁸
TR10 (İstanbul)	1	18,3	1,9	98,8	27,7	5,3	155	11,3
TR51 (Ankara)	2	6,6	2,1	96,1	8,5	5,6	134	9,5
TR31 (İzmir)	3	5,3	1,4	90,2	6,5	4,5	123	14,8
TR41 (Bilecik, Bursa, Eskişehir)	4	4,9	1,8	85,7	6,6	6,6	138	7,4
TR61 (Antalya, Burdur, Isparta)	5	3,7	2,3	64,1	3,9	4,9	110	8,2
TR42 (Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova)	6	4,5	2,0	76,0	6,2	6,6	141	10,5
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	7	3,7	1,4	50,2	3,6	3,9	97	7,7
TR21 (Edirne, Kırklareli, Tekirdağ)	8	2,1	1,8	66,3	2,7	7,4	130	7,4
TR62 (Adana, Mersin)	9	5,0	1,1	82,2	4,0	4,9	78	10,6
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	10	2,2	0,7	49,9	2,2	6,7	96	5,4
TR52 (Karaman, Konya)	11	3,0	0,9	70,1	2,4	5,0	77	6,1
TR33 (Afyon, Kütahya, Manisa, Uşak)	12	3,9	0,2	55,1	3,6	6,4	88	4,4
TR81 (Bartın, Karabük, Zonguldak)	13	1,3	0,1	52,1	1,3	2,1	93z	7,3
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	14	3,1	0,5	65,0	2,3	5,0	73	8,2
TR83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat)	15	3,6	-0,1	59,7	2,8	5,5	74	5,7
TRC1 (Adıyaman, Gaziantep, Kilis)	16	3,3	2,2	78,6	1,6	4,7	49	11,8
TR90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Rize, Trabzon, Ordu)	17	3,4	0,4	37,9	2,6	6,7	75	6,3
TR71 (Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde)	18	2,0	0,3	51,0	1,5	4,9	72	6,8
TR82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop)	19	1,0	0,3	35,4	0,7	1,3	71	5,6
TRB1 (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli)	20	2,2	0,9	55,4	1,3	4,7	59	8,5
TR63 (Hatay, K. Maraş, Osmaniye)	21	4,0	1,3	57,2	2,6	6,7	63	10,4
TRA1 (Bayburt, Erzincan, Erzurum)	22	1,4	-0,1	50,3	0,9	3,4	59	6,3
TRC2 (Diyarbakır, Şanlıurfa)	23	4,4	2,3	61,8	1,7	2,6	40	6,9
TRC3 (Batman, Mardin, Siirt, Şırnak)	24	2,8	1,6	58,5	1,1	8,0	41	21,3
TRA2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars)	25	1,5	0,3	36,9	0,6	2,7	38	7,4
TRB2 (Bitlis, Hakkari, Muş, Van)	26	2,8	1,2	43,5	1,0	5,1	36	8,9
TÜRKİYE		100	1,4	72,3	100	5,4	100	9,2

Kaynak: TÜİK ve Kalkınma Bakanlığı

(1) İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Araştırması (SEGE 2011) sonuçlarına göre sıralanmıştır.

(2) 2012 yılında bölgelerin Türkiye nüfusundan aldığı yüzde payı göstermektedir.

(3) 2007-2012 dönemi yıllık ortalama nüfus artış hızını göstermektedir.

(4) 2012 yılında 20.000 üstü yerleşimlerdeki nüfusun toplam nüfusa yüzde oranını göstermektedir.

(5) 2008 yılında bölgelerin ulusal Gayri Safi Katma Değerdeki (GSKD) yüzde payı

(6) 2004-2008 dönemi yıllık ortalama GSKD büyüme hızı, 2004 yılı fiyatlarıyla hesaplanmıştır.

(7) Endeks 2008 verisi kullanılarak TR=100 baz alınarak hesaplanmıştır.

(8) 2012 yılında bölgelerin işsizlik oranlarını yüzde olarak göstermektedir.

Ülkemizde doğu batı yönünde, iç ve sahil kesimleri arasında sosyoekonomik gelişmişlik farkları önemi korumaktadır. 2008 yılı ve Düzey-II bölgeleri itibarıyla GSKD'ye katkı açısından ilk beş bölge yüzde 55,5 paya sahip iken, son beş bölgenin payı yüzde 4,4 düzeyindedir. Kişi başına GSKD açısından gelir düzeyi en düşük ve en yüksek bölge arasında 4,3 kat fark bulunmaktadır.

Beş yüz milyon dolara yaklaşan ticaret hacmi, tarım, sanayi, sağlık ve turizm alanlarında sahip olduğu potansiyel ile TRB1 Bölgesinin önemli illerinden biri olan Malatya, bölgede merkez ile kırsal arası gelişmişlik farkı en fazla olan illerin başında gelmektedir. Bu durum Tablo 1.1'de açıkça görülmektedir.

Türkiye genelinde 872 ilçenin gelişmişlik düzeyi sıralaması incelendiğinde Merkez ilçe 37. sırada yer alırken Malatya'nın ondan sonraki en gelişmiş ilçesi olan Yeşilyurt 353. sırada yer alabilmiştir. Dahası Malatya'nın 14 ilçesinden 10'u bütün ilçeler arasında en az gelişmiş 1/3'lük kısımda yer almaktadır.

Bölgelerarası gelişmişlik farkı konusunda merkezi yönetime, il ve bölge içi gelişmişlik farkları konusunda ise yerel yönetimlere önemli sorumluluk düşmektedir. Bu hususta yapılması gereken ise bölgenin derinlikli bir analize tabi tutularak, mevcut kaynakların neler olduğu, bölge potansiyelinin nasıl harekete geçirileceği, bunun için neler yapılması gerektiği, bölgeyi bekleyen fırsat ve tehditler ile diğer özelliklerin belirlenmesi daha sonra ise buna yönelik proje ve programların uygulamaya konulmasıdır.

1.5. İl ve İlçelerimizi İlgilendiren Üst Ölçekli Planlar

- a. **Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)**
- b. **Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi**
- c. **Türkiye Turizm Stratejisi (2023)**
- ç. **Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (2012 - 2023)**
- d. **AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (UÇES) (2007 - 2023)**
- e. **Türkiye Ulaşım ve İletişim Stratejisi "Hedef 2023" (2011 – 2023)**
- f. **Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) (2013-2023)**

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi'nde yer alan Bölgesel büyüme odakları (cazibe merkezleri) politikası, az gelişmiş bölgelerde faaliyet ve yatırımların belirli kentlerde yoğunlaştırılması suretiyle bu kentlerde gelişme dinamiklerinin hızlandırılması amacını taşımaktadır. Malatya ve Elazığ şehirleri de bölgesel büyüme odağı olarak belirlenen iller arasındadır.

Bölgesel Gelişme Ulusal Strateji belgesi bölgesel büyüme odaklarına ilişkin aşağıdaki temel öncelik ve stratejileri öngörmektedir.

- Kentsel Ekonomilerin geliştirilmesi
- Kentsel ve Sınai Altyapının geliştirilmesi
- Beşeri ve Sosyal Sermayenin Geliştirilmesi
- Yurtiçi ve çevre piyasalarla ticaretin ve ilişkilerin geliştirilmesi

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisinde öngörülen tematik yoğunlaşma ve mekânsal öncelikler ise aşağıda sıralanmıştır.

Tematik Yoğunlaşma (AB 2020 Stratejisi) Alanları

- Ar-Ge ve Yenilik
- Bilgi ve İletişim Teknolojileri
- KOBİ'ler
- Çevrenin Korunması ve Verimli Kaynak Kullanımı
- İstihdam ve İşgücü Hareketliliğinin Desteklenmesi
- Sosyal içirme ve Yoksullukla Mücadele
- Eğitim ve Yaşam Boyu Öğrenme
- Kurumsal Kapasite ve Etkin Kamu Yönetimi

Mekânsal Öncelikler (AB 2020 Stratejisi)

- Çok merkezli ve dengeli mekân organizasyonu
- Entegre Kalkınma (Kent-Kır)
- Bölgeler Arası İşbirliği
- Güçlü Yerel Kalkınma Dinamikleri
- Mekânsal Erişilebilirlik
- Ekolojik, Kültürel ve Doğal Değerlerin Yönetimi

g. Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı

Malatya, Elazığ, Bingöl ve Tunceli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışması 2040 yılını hedef alarak; bölgenin tarihi, kültürel ve doğal değerlerini koruma-kullanma dengesini gözeterek sürdürülebilir kalkınmasını amaçlamaktadır.

Çevre düzeni planı, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla doğal, tarih ve kültürel kaynakların rasyonel kullanımı, bölgenin ekolojik dengesinin korunması, konut, tarım, sanayi, turizm gibi arazi kullanım kararlarının düzenli ve dengeli gelişiminin sağlanması, bölgenin sosyokültürel kimliğinin korunması ve geliştirilmesi, bölgede bulunan çevre sorunlarının belirlenmesi ve çözüm kararlarının verilmesini amaçlamaktadır.

Çevre düzeni planında, planlama bölgesi için hedefler fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak 3 ayrı grupta ele alınmıştır. Plan çalışmaları devam etmektedir.

2. MALATYA İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Rakamlarla Malatya

Tablo 2.1. Rakamlarla Malatya

Parametreler	Dönem	Malatya	Türkiye
Nüfusu	2012	762.366	75.627.384
Yüzölçümü /Alan (km ²)	2012	12.410	814.578
Nüfus Bakımından Sıralaması	2012	28	-
Yüzölçümünde Türkiye'deki Sıralaması	2012	23	-
Nüfus Yoğunluğu (kişi/km ²)	2012	63	96
Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)	2012	2,30	1,35
İlçe Sayısı	2013	14	892
Köy Sayısı	2012	495	34.367
Belediye Sayısı	2012	52	2.935
Şehirleşme Oranı (%)	2012	65,78	76,80
Sivil Toplum Örgütlülük Oranı (%)	2013	5,75	11,39
Yaşanabilirlik Sıralaması (81 il)	2012	28	-
Rekabetçilik Sıralaması (81 il)	2010	28	-
Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması	2012	42	-
En Çok Göç Aldığı İl	2011	İstanbul	-
En Çok Göç Verdiği İl	2011	İstanbul	-
Malatya'daki Malatyalıların Oranı (%)	2012	79,87	-
Malatyalıların Malatya'da Yaşama Oranı (%)	2012	45,39	-
Okur – Yazarlık Oranı (%)	2012	92,28	95,13
Yetişkinler Arasında Üniversite Mezunu (%)	2010	8,21	11,2
Türkiye Ekonomisindeki Payı (%)	2009	0,8	100
Toplam Kamu Yatırımlarında Aldığı Pay (%)	2009	0,7	100
İşgücüne Katılım Oranı (%)	2012	48,6	50,7
İşsizlik oranı (%)	2013	9,5	10,5
Yoksulluk Oranı (%)	2012	20,95	11,86
Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (\$)	2010	5.215	10.285
İhracat (Ort) (Milyon \$)	2012	356	137.000
İthalat (Ort) (Milyon \$)	2012	96	236.000
Gelirinin Giderini Karşılama Oranı (%)	2012	34	92,4
Yüz Bin Kişiye Düşen Hastane Yatağı	2010	292	250
Yüz Bin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	2011	151	160
Hane Halkı Büyüklüğü	2013	4,5	4,8
Motorlu Kara Taşıtları Sayısı (TÜİK)	2013	123.526	17.265.567
Bin Kişiye Düşen Özel Otomobil Sayısı (Adet)	2011	74	109
Sulanan Tarım Arazisi Oranı (%)	2010	41	19
Ormanla Kaplı Alan (%)	2010	15	27

Kaynak: TÜİK, MEB ve MEM Kayıtları ile BİLSAM Malatya Vizyon 2023 Raporu Verileri

2.2. Malatya ve İlçelerinin Nüfus Yapısı ve Dağılımı

TÜİK verilerine göre Malatya'nın il merkezi ve ilçe nüfuslarının il içi, ülke içi ve ülke dışı dağılımları Tablo 2.2'de, en çok Malatyalı nüfus barındıran il ve ülkeler Tablo 2.3'de verilmiştir.

Tablo 2.2. Malatya Nüfusunun İl İçi, Ülke İçi ve Ülke Dışı Dağılımı

İlçe Adı	İlçedeki Nüfusu	İl Merkezindeki Nüfusu	İl İçi Diğer İlçelerdeki Toplam Nüfus	İl İçi Toplam Nüfusu (İl, İlçe ve Diğer İlçeler)	Ülke İçi Toplam Nüfusu (Malatya Hariç)	Ülke Dışı Toplam Nüfus*	Dünyadaki Toplam Nüfus
Merkez	202.611	202.611	11.761	214.372	129.473	10.797	354.642
Akçadağ	24.454	39.272	2.526	66.296	56.245	14.061	136.602
Arapgir	9.322	3.044	3.333	12.655	50.298	1.205	64.158
Arguvan	8.316	8.533	632	17.481	35.448	3.149	56.078
Battalgazi	16.133	16.008	784	32.925	14.039	1.064	48.028
Darende	25.963	6.978	1.044	33.985	78.406	2.479	114.870
Doğanşehir	35.934	11.653	1.583	49.170	41.678	5.901	96.749
Doğanyol	4.245	1.315	140	5.700	19.681	292	25.673
Hekimhan	22.374	19.793	2.152	44.319	51.088	5.790	101.197
Kale	5.200	5.128	198	10.526	30.746	377	41.649
Kuluncak	8.156	1.762	617	10.535	18.827	1.353	30.715
Pütürge	17.118	7.525	1.308	25.951	107.755	1.203	134.909
Yazihan	12.371	17.837	1.248	31.456	15.849	2.752	50.057
Yeşilyurt	20.666	30.822	2.075	53.563	29.012	3.430	86.005
Dünyadaki Malatyalı sayısı; 1.341.332							

Kaynak: TÜİK 2012 Kayıtları *2009 verileri kullanılmıştır.

Tablo 2.2 incelendiğinde Malatya'nın nüfus yapısı ve göç durumuyla ilgili aşağıdaki sonuçlar çıkarılabilir.

1. Mevcut durumda Malatya'nın en çok nüfus barındıran ilçeleri sırasıyla (Merkez hariç) Doğanşehir, Darende ve Akçadağ; en az nüfus barındıran ilçeleri ise Kale, Kuluncak ve Arguvan'dır.
2. İl merkezine en çok göç veren ilçeler sırasıyla Akçadağ, Yeşilyurt ve Hekimhan; en az göç veren ilçeler ise Doğanyol, Kuluncak ve Arapgir'dir.
3. İl genelinde en çok nüfusa sahip sırasıyla Akçadağ, Yeşilyurt ve Doğanşehir'dir; en az nüfusa sahip ilçeler ise Doğanyol, Kale ve Kuluncak'tır.
4. İl dışına en çok göç veren ilçeler sırasıyla Pütürge, Darende ve Akçadağ; en az göç veren ilçeler ise Battalgazi, Yazihan ve Kuluncak'tır.
5. Yurt dışına en çok göç veren ilçeler sırasıyla Akçadağ, Doğanşehir ve Hekimhan'dır.
6. Yurt içi ve yurt dışı toplam nüfusları dikkate alındığında en çok nüfusa sahip ilçeler sırasıyla Akçadağ, Pütürge ve Darende; en az nüfusa sahip ilçeler ise Doğanyol, Kuluncak ve Kale'dir.

Tablo 2.3. En Çok Malatyalı Nüfus Barındıran İl ve Ülkeler

İlçe Adı	Diğer İllerdeki Nüfusu (En çok bulunulan 3 il)		Diğer Ülkelerdeki Nüfusu (En çok bulunulan 3 ülke)*	
Malatya Merkez	İstanbul	67.978	Almanya	7.206
	Ankara	10.427	Fransa	637
	İzmir	7.644	Hollanda	601
Akçadağ	İstanbul	26.356	Almanya	9.838
	Ankara	4.768	Birleşik Krallık	1.387
	Adana	3.432	Fransa	938
Arapgir	İstanbul	34.266	Almanya	667
	İzmir	6.030	ABD	105
	Ankara	2.142	Birleşik Krallık	75
Arguvan	İstanbul	24.166	Almanya	2.398
	Ankara	2.196	Fransa	251
	İzmir	1.844	Birleşik Krallık	95
Battalgazi	İstanbul	6.916	Almanya	693
	Ankara	1.043	Fransa	91
	İzmir	860	ABD	70
Darende	İstanbul	30.975	Almanya	1.484
	Adana	9.796	Fransa	188
	Ankara	9.158	Birleşik Krallık	187
Doğanşehir	Mersin	7.808	Almanya	4.547
	İstanbul	6.956	Fransa	246
	Gaziantep	4.438	Birleşik Krallık	215
Doğanyol	İstanbul	18.085	Almanya	220
	İzmir	151	ABD	13
	Ankara	150	Avusturya	7
Hekimhan	İstanbul	15.327	Almanya	4.350
	Ankara	9.482	Fransa	531
	İzmir	4.778	Hollanda	215
Kale	İstanbul	28.294	Almanya	153
	Ankara	273	Birleşik Krallık	36
	İzmir	262	K. Kıbrıs T. C.	36
Kuluncak	İstanbul	6.848	Almanya	945
	Ankara	1.764	Fransa	158
	Mersin	1.547	Avusturya	47
Pütürge	İstanbul	99.527	Almanya	625
	Bursa	1.136	ABD	83
	Ankara	729	Avusturya	66
Yazihan	İstanbul	6.850	Almanya	2.316
	Ankara	1.619	Fransa	152
	İzmir	1.043	Avusturya	86
Yeşilyurt	İstanbul	11.810	Almanya	2.303
	Ankara	2.740	Hollanda	289
	İzmir	1.901	Fransa	222

Kaynak: TÜİK 2012 Kayıtları *2009 verileri kullanılmıştır.

Tablo 2.3'e göre illerinden ayrılan Malatyalıların en çok tercih ettikleri şehirlerin sırasıyla İstanbul, Ankara ve İzmir; en çok tercih ettikleri ülkelerin ise Almanya, Fransa ve İngiltere olduğu görülmektedir. Özellikle İstanbul'daki yaklaşık 100 bin Pütürgeli nüfus ile Almanya'daki yaklaşık 10 bin Akçadağlı nüfus dikkat çekmektedir.

2.3. Malatya'da Kentsel Altyapı

Malatya'da temiz su şebekesiyle hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı %99'dur. Bu oran bölge illerinden Bingöl'de %95, Elazığ'da %99, Tunceli'de ise %100'dür. Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı Malatya'da %93, Elazığ'da %88, Tunceli'de %92, Bingöl'de ise %93'dür (TÜİK Bölgesel İstatistikler 2011). Bu oran Türkiye geneli için %88 olup, TRB1 Bölgesi için ise %91'dir.

Malatya ilindeki belediyelerin temiz su ve kanalizasyon altyapı durumu Tablo 2.4'de verilmiştir.

Tablo 2.4. Malatya İlindeki Belediyelerin Altyapı Durumu

Malatya Belediyeleri	Temiz Su Şebekesi			Kanalizasyon Şebekesi		
	Var Yeterli	Var Yetersiz	Yok	Var Yeterli	Var Yetersiz	Yok
Merkez	X			X		
Beydağı		X			X	
Dilek	X				X	
Erenli		X			X	
Hanımınçiftliği	X			X		
Orduzu	X			X		
Şahnahan		X				X
Topsöğüt	X				X	
Yaygın	X				X	
Akçadağ	X				X	
Bahri		X				X
Kozluca		X			X	
Ören	X					X
Arapgir		X			X	
Arguvan	X			X		
Battalgazi	X				X	
Hasircılar	X			X		
Hatunsuyu	X				X	
Darande		X				X
Ağılbaşı	X			X		
Aşağıulupınar	X				X	
Ayvalı	X				X	
Balaban	X			X		
Ilıca	X			X		
Yenice	X					X
Doğanşehir		X				X
Erkenek	X				X	
Gövdeli	X				X	
Kurucuova	X				X	
Polat		X			X	
Söğüt						X
Sürgü		X			X	
Doğanyol	X			X		
Gökçe		X			X	
Hekimhan		X			X	
Güzelyurt	X			X		
Hasançelebi	X			X		
İpekyolu	X			X		
Kocaözü	X			X		
Kurşunlu		X			X	
Kale		X				X
Kuluncak	X				X	
Sofular		X			X	
Pütürge	X			X		
Nohutlu	X					X
Tepehan	X				X	
Yazihan	X				X	
Durucasu		X			X	
Fethiye		X			X	
Yeşilyurt		X		X		
Bostanbaşı	X			X		
Gündüzbey	X			X		
Yakınca		X			X	

Kaynak: TRB1 Bölgesi Çevre Düzeni Planı, 2012

2.4. Malatya ve İlçelerinde İşlevsel Sektörler

2014-2023 dönemi TRB1 Bölge Raporunun hazırlık çalışmaları çerçevesinde FKA tarafından yapılan bir çalışmada Malatya'nın 14 ilçesi 22 fonksiyon açısından incelenerek, her bir ilçenin gelişimine önemli ölçüde yön verebilecek fonksiyonlar belirlenmeye çalışılmış ve Tablo 2.5 de işaretlenmiştir.

Tablo 2.5. Malatya ve İlçelerinde İşlevsel Sektörler

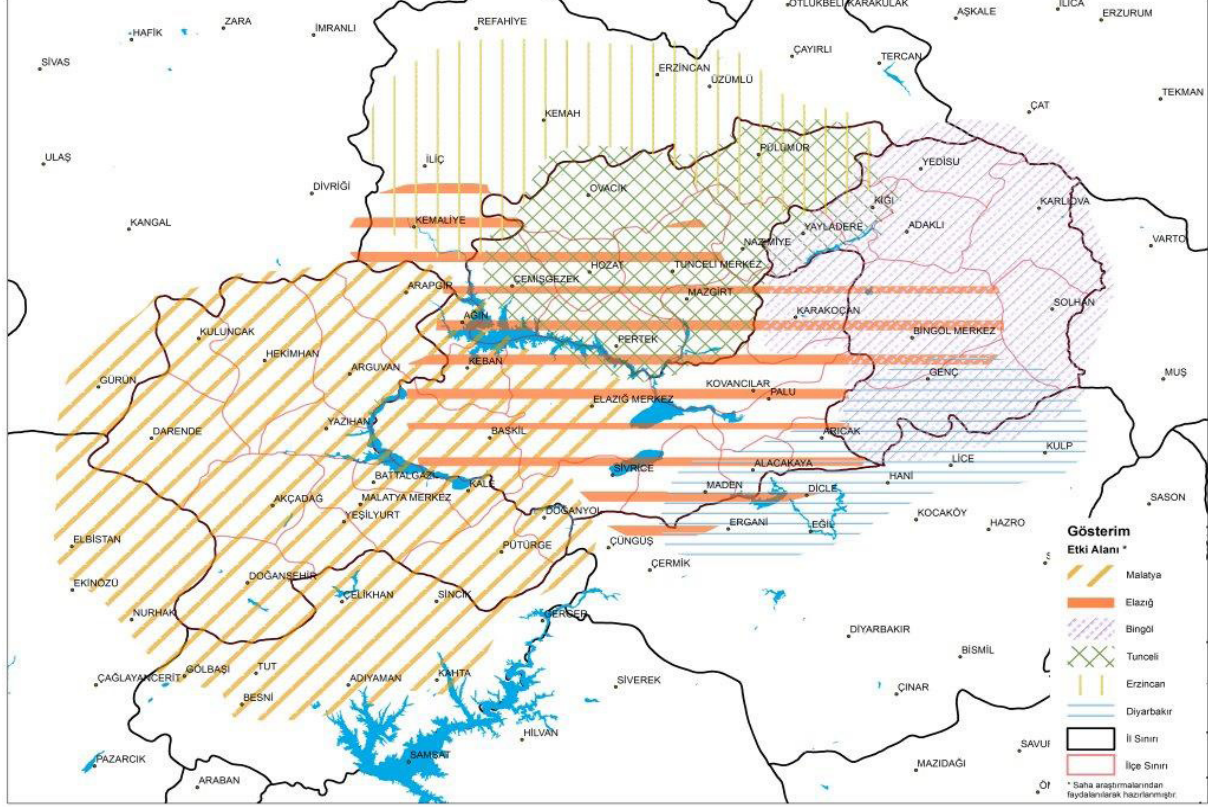
İlçeler	Bitkisel Üretim		Hayvancılık				Su Ürünleri		Fiziki Altyapı					Turizm					Eğitim		Sağlık		Ulaşım ve Lojistik		Ticaret		Sanayi			Madencilik
	Kayısı	Üzüm	Diğer ürünler	B. baş Hayvancılık	K. baş Hayvancılık	Ancılık	Kanatlı Yetiştiriciliği	F8	F9	F10	F11	F12	F13	F14	F15	F16	F17	F18	F19	F20	F21	F22								
F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7																								

Akçadağ	x			x						x							x													
Arguvan			x	x	x		x				x																			x
Arapgir		x	x		x	x				x	x																			x
Battalgazi	x		x	x						x	x	x								x	x									
Darende	x									x		x																		
Doğanşehir	x		x							x																				
Doğanyol	x		x			x																								
Hekimhan	x		x							x										x										x
Kale	x		x							x																				
Kuluncak			x																											x
Pütürge	x		x		x					x	x									x										
Yazihan	x		x				x				x																			x
Yeşilyurt	x	x	x	x		x	x			x										x										
Malatya Merkez	x			x			x			x	x									x										

Kaynak: TRB1 Bölgesi Çevre Düzeni Planı, 2012

2.5. Malatya ve İlçelerinin Çevresel Etkileşim Durumu

Malatya'nın TRB1 bölgesi içinde çevresiyle etkileşim durumu Harita 2.1'de gösterilmiştir.

Harita 2.1. Malatya ve Çevresinde Etkileşim ve Etki Alanları

Haritada da görüldüğü gibi Malatya'nın etki alanı komşu bölgelerden ilçeleri ve bazı komşu illeri de kapsamaktadır. Malatya; Elazığ, Adıyaman, Kahramanmaraş ve Sivas illeri ile sıkı bir etkileşim halindedir. Elazığ'ın Baskil, Keban ve Ağın ilçeleri; Adıyaman'ın Çelikhan, Gölbaşı, Sincik, Kahta, Besni ve Tut ilçeleri; Kahramanmaraş'ın Elbistan, Ekinözü ve Nurhak ilçeleri kendi illerinin yanı sıra Malatya ile de etkileşim halindedir.

Malatya'da bulunan 14 ilçe coğrafi yakınlık/benzerlik, üretim ilişkilerinin benzerliği/tamamlayıcılığı, ticari ilişkilerin yoğunluğu, ulaşım kolaylığı, eğitim, sağlık gibi kamu hizmetlerine erişim noktasında karşılıklı bağımlılık, etki ve etkileşim alanlarının yoğunluğu gibi kriterler dikkate alınmak suretiyle sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma neticesinde 14 ilçe, 6 ilişki kümesi biçiminde tanımlanmıştır. Sınıflandırma ve tanımlanan ilişki kümeleri Tablo 2.6. ve Tablo 2.7'de verilmiştir.

Tablo 2.6. Malatya ve İlçelerinin İlişki Kümeleri

1.	Hekimhan, Kuluncak
2.	Darende
3.	Doğanşehir
4.	Arapgir, Arguvan, Ağın, Divriği, Keban
5.	Malatya Merkez, Akçadağ, Yazihan, Yeşilyurt, Battalgazi, Kale, Baskil
6.	Pütürge, Doğanlı

Kaynak: TRB1 Bölgesi Çevre Düzeni Planı, 2012

Tablo 2.7. Malatya ve ilçelerinin ilişkili kümeleri ve ilgili Fonksiyonlar

İlişki Kümeleri		Bitkisel Üretim			Hayvancılık				Turizm					Sanayi				Madencilik		
		Kayısı	Üzüm	Diğer ürünler	B.baş-Hayvancılık	K.baş Hayvancılık	Ancılık	Kanatlı Yetiştiriciliği	Su Ürünleri	Doğa Turizmi	Kültür Turizmi	İnanç Turizmi	Sağlık-Termal Turizm	Diğer	Gıda Sanayi	Tekstil	Diğer			
F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8	F10	F11	F12	F13	F14	F15	F16	F17	F18	F19	F20	F21	F22
B1	x														x					x
B2	x							x		x			x		x	x		x		
B3	x	x					x	x							x		x			
B4	x	x		x	x		x	x	x						x					x
B5	x	x	x			x	x	x	x				x	x	x	x	x	x		
B6	x							x	x											

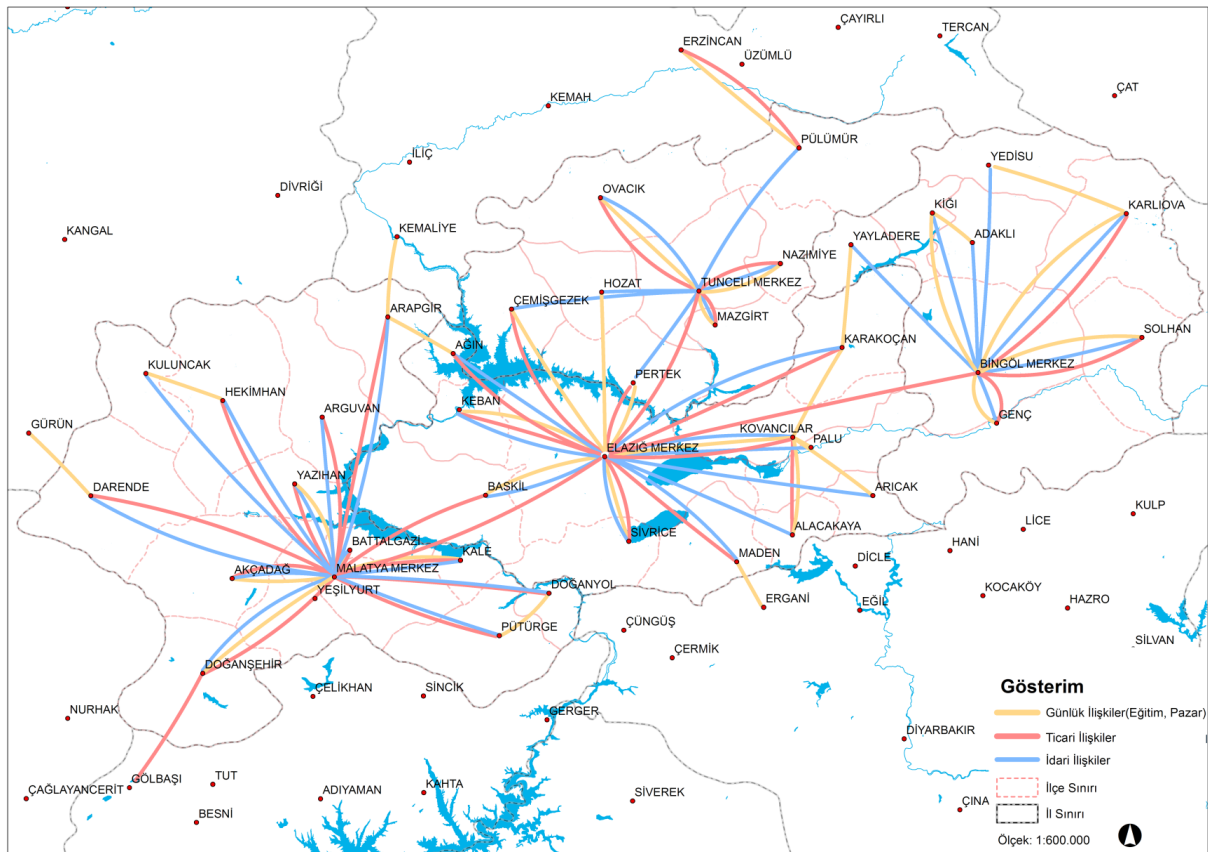
Kaynak: TRB1 Bölgesi Çevre Düzeni Planı, 2012

Hekimhan ve Kuluncak demir madenleri ve günlük ilişkilerinin yoğunluğu göz önünde bulundurularak ilişkilendirilmiştir. Darende ve Doğanşehir ilçeleri kendi dinamikleriyle ihtiyaçlarını karşılamakta, ana arterler üzerinde olduklarından görece hızlı gelişim potansiyeli göstermektedirler.

Ağın, Arapgir, Arguvan, Divriği ve Keban ilçeleri günlük ilişkiler bağlamında incelendiğinde eğitim, pazar alışverişi açılarından birbirlerine bağımlılık göstermektedir. Malatya Merkez, Akçadağ, Yazıhan, Yeşilyurt, Battalgazi, Kale, Baskil ilişki kümesinde kayısı üretiminin yoğun olduğu, buna bağlı ticari ilişkilerin tamamlayıcı özellik gösterdiği gözlenmiştir.

Coğrafi yakınlık ve günlük ilişkileri göz önüne alınarak Pütürge ve Doğanlı ilçeleri aynı ilişki kümesinde değerlendirilmiştir (Anonim, 2013b).

Ayrıca ilçeler arası günlük, idari ve ticari ilişkiler, ilişki kümeleri, etkileşim alanları, öncü fonksiyonlar ilgili haritalarda şematize edilmiştir (Harita 2.2.).

Harita 2.2. Günlük ilişkiler ile Ticari ve İdari ilişkiler

2.6. Malatya İçin nem-Performans Araştırması

Bölgesel düzeyde yapılan bir önem-performans analizi anket çalışmasında katılımcılara il bazlı değerlendirmelerde bulunmaları istenmiş ve sosyal, ekonomik ve fiziki (kentsel) yapı alanlarında derlenen 23 maddenin her biri için katılımcılardan "il için ne kadar önemli" ve "iliniz ne kadar başarılı" soruları yöneltilerek ilin öncelikleri ve başarı düzeyleri 1-5 aralığında puanlamalarla tespit edilmeye çalışılmıştır. 154 kişinin değerlendirme yaptığı çalışmanın sonucuna göre 23 alanın önem derecesi Tablo 2.8'de ve bu alanların performans ve başarı durumu ise Tablo 2.9'da verilmiştir (Anonim, 2013b).

Tablo 2.8 ve tablo 2.9 birlikte değerlendirildiğinde 23 alan içinde Malatya için en çok önemsenen 5 alan sırasıyla Altyapı ve Belediye Hizmetleri, Eğitim Hizmetleri, Yetişmiş İnsan Kaynağı, Sağlık Hizmetleri, Araştırma-Geliştirme olarak bulunurken; en başarılı alanlar ise sırasıyla Sağlık Hizmetleri, Kanatlı Hayvan Yetiştiriciliği, Su rnleri, Sanayileşme ve Sanayi Altyapıları ile Ticari Girişimcilik olarak bulunmuştur.

Tablo 2.8. Malatya İçin Önemli Bulunan Alanlar

Sıra	Alan	Puan (5 üzerinden)
1.	Altyapı ve Belediye Hizmetleri	4,750
2.	Eğitim Hizmetleri	4,710
3.	Yetiştirilmiş İnsan Kaynağı	4,690
4.	Sağlık Hizmetleri	4,590
5.	Araştırma-Geliştirme	4,580
6.	Çevrenin Korunması	4,560
7.	Sanayileşme ve Sanayi Altyapıları	4,520
8.	İş İmkânları ve Gelir Dağılımı	4,490
9.	Ulaştırma	4,500
10.	Afet Yönetimi	4,490
11.	Dezav. Gruplara Yönelik Hizmetler	4,420
12.	Dış Ticaret	4,400
13.	Bitkisel Üretim	4,370
14.	Göçün Etkilerinin Yönetimi	4,340
15.	Ticari Girişimcilik	4,310
16.	Yenilenebilir Enerji	4,310
17.	Kültür ve Doğa Turizmi	4,290
18.	Büyükbaş- Küçükbaş Hayvancılık	4,280
19.	Bilişim – İletişim – Yazılım	4,240
20.	Madencilik	4,130
21.	Su Ürünleri	3,800
22.	Arıcılık	3,700
23.	Kanatlı Hayvan Yetiştiriciliği	3,690

Tablo 2.9. Malatya İçin Önemli Bulunan Alanların Performans Durumu

Sıra	Alan	Puan (5 üzerinden)
1.	Sağlık Hizmetleri	3,490
2.	Kanatlı Hayvan Yetiştiriciliği	3,220
3.	Su Ürünleri	3,010
4.	Sanayileşme ve Sanayi Altyapıları	2,900
5.	Ticari Girişimcilik	2,900
6.	Bitkisel Üretim	2,880
7.	Arıcılık	2,820
8.	Ulaştırma	2,810
9.	Eğitim Hizmetleri	2,790
10.	Büyükbaş- Küçükbaş Hayvancılık	2,730
11.	Dezav. Gruplara Yönelik Hizmetler	2,680
12.	Yetiştirilmiş İnsan Kaynağı	2,600
13.	Afet Yönetimi	2,580
14.	Dış Ticaret	2,560
15.	Madencilik	2,550
16.	İş İmkânları ve Gelir Dağılımı	2,490
17.	Bilişim – İletişim – Yazılım	2,470
18.	Kültür ve Doğa Turizmi	2,450
19.	Çevrenin Korunması	2,450
20.	Altyapı ve Belediye Hizmetleri	2,310
21.	Göçün Etkilerinin Yönetimi	2,300
22.	Araştırma-Geliştirme	2,230
23.	Yenilenebilir Enerji	1,970

3. YAZIHAN İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Yazihan biri merkez olmak üzere 3 belediye, 28 köy, 59 mezradan oluşmaktadır. İlçenin genel durumu sayısal rakamlarla il ve ülkeyle karşılaştırmalı olarak Tablo 3.1 de verilmiştir.

3.1. Rakamlarla Yazihan

Tablo 3.1. Yazihan'ın Genel Durumunun İl ve Ülkeyle Karşılaştırılması

	Yazihan	Malatya	Türkiye
Nüfusu (2012)	14.919	762.366	75.627.384
Malatya'daki Nüfus Sırası	8	-	-
Yüzölçümü (km ²) (2012)	610	12.410	779.452
Malatya İçindeki Yüzölçümü Sırası	9	-	-
Nüfus Yoğunluğu (kişi/km ²) (2012)	24	62	97
Yıllık Nüfus Artış Hızı (%) (2012)	-4,16	2,30	1,35
İldeki Sosyoekonomik Gelişmişlik Sırası (2004)	10	-	-
Ülkedeki Sosyoekonomik Gelişmişlik Sırası (2004)	731	37	-
Ormanla Kaplı Alan (%) (2012)	6	15	27
Köy Sayısı (2012)	28	495	34.367
Şehirleşme Oranı (%) (2012)	14	66	77,2
Okur – Yazarlık Oranı (%) (2012)	91	92,28	95,13
Sulanan Tarım Arazisi Oranı (%) (2010)	44	41	19
İşsizlik Oranı (%) (2012)	-	9,5	9,1
İşsiz Sayısı (kişi) (2012)	1.808	26.960	2.541.000
Yoksulluk Oranı (%) (2012)	28,41	20,95	11,86
Yüz Bin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	60	151	160
Yüz Bin Kişiye Düşen Hasta Yatağı (2012)	67	293	253

Kaynak: Kaymakamlık Kayıtları, TÜİK Verileri, BİLSAM Vizyon 2023.

3.2. Yazihan Tarihi

Yazihan, M.Ö. 2. yüzyıl ile M.S. 14. yüzyıl arasında kervanların sıklıkla kullandığı tarihi İpek Yolu güzergahı üzerinde kurulmuştur. Yazihan'da yerleşim, mezra olarak başlamış 1936 yılında demiryolunun, 1937 yılında karayolunun gelmesiyle önce köy; daha sonra 1947 yılında nahiye statüsünü kazanmıştır. 09.05.1990 tarih ve 3644 sayılı kanunla da ilçe olmuş, 2 belde, 28 köy ve 59 mezra Yazihan'a bağlanmıştır. Osmanlı döneminde Sultan III. Murat, Yazihan'ın 10 km güneyinde kendi adıyla anılan "Sultan Murat Han Kervansarayı"nı İran Seferleri sırasında, 1593 yılında inşa ettirmiştir. Yazihan'da bulunan bu han define söylentileri yüzünden tahrip edilmiş ve 1976 Yılında DSI'nin kanal çalışması sırasında yıkılmıştır. Buraya gelen aşiretler arazinin düz (ova) olması ve III. Murat'ın yaptığı Hanın bu ovada olması sebebiyle, bu yere Yazihan adını vermişlerdir.

3.3. Coğrafi Konum

İlçe, Malatya'ya 39 km uzaklıkta olup, kuzeyinde Arguvan ve Hekimhan, güneyinde Akçadağ ve Malatya Merkez, doğusunda Karakaya Barajı ve güneydoğusunda ise Battalgazi yer almaktadır. Yeryüzü şekli

itibariyle, güneyden kuzeye doğru eğim yükselmekte, kuzeyde dağlık ve vadilik alanlar arazinin %50'sini oluşturmaktadır. Arazinin denizden ortalama yüksekliği 825 m iken, dağlık alanlarda 1.500 m`ye kadar çıkmaktadır. İlçe, 507 km<sup>2</sup>`lik yüzölçümüne sahiptir.

3.4. Nüfus Yapısı ve Dağılımı

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre 2012 yılı itibariyle Yazıhan'ın nüfusu toplam 14.919'dur. İlçe merkezi nüfusu 2.013, belde ve köylerin nüfusu ise 12.906'dır. Yazıhan, bu nüfus sayısı ile Malatya il toplam nüfusunun yaklaşık %2'sini oluşturmaktadır. Dünyadaki bütün Malatyalılar içindeki Yazıhanlı oranı ise %3.7'dir. Yazıhan, dünyadaki toplam Malatyalı nüfus içinde pay açısından 14 ilçe arasında onuncu sırada yer almaktadır.

Yazıhan'ın 1990'dan günümüze yaklaşık son 20 yıllık nüfus değişimi Tablo 3.2'de verilmiştir. Bu tablo dikkate alındığında Yazıhan nüfusunun son 20 yıl içerisinde diğer ilçelere oranla daha düşük bir azalma eğilimi içinde olduğu görülecektir. Bu azalma eğiliminin sebebi ise negatif göçün varlığı ve ilçenin bir türlü arzu edilen gelişme trendini yakalayamamış olmasıdır. Bu eğilim kırsalda çok daha belirgindir. Ancak kırsaldan ayrılan nüfusun ilçe merkezine değil il merkezi, şehir dışı ya da diğer ülkelere gittiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3.2. Yazıhan Nüfusunun Son 20 Yıllık Değişimi

Yıl	Toplam	Şehir	Kır
1990	16.218	2.862	13.356
2000	19.295	4.285	15.010
2007	15.993	2.363	13.630
2008	17.806	2.488	15.318
2009	17.211	2.305	14.906
2010	16.398	2.117	14.281
2011	15.568	2.128	13.440
2012	14.919	2.013	12.906
2008	5.251	1.865	3.386
2009	5.105	1.774	3.331
2010	4.886	1.663	3.223
2011	4.686	1.578	3.108
2012	4.713	1.677	3.036

Kaynak: TÜİK Verileri, BİLSAM Ar-Ge Birimi.

Kırsal nüfustaki azalma eğilimi ulusal düzeyde de devam etmektedir. 20 bin nüfus eşiğini esas alan kır-kent tanımına göre, 2007-2012 döneminde ülke nüfusu toplamda yüzde 7,1 artarken, kırsal nüfus yüzde 8,8 oranında azalarak yaklaşık 22,9 milyondan 20,9 milyon kişiye düşmüştür. Böylece kırsal nüfusun toplam içindeki payı yüzde 32,5'den yüzde 27,7'ye gerilemiştir. 2012 itibarıyla kırsal nüfusun yüzde 57'si köylerde, yüzde 24'ü beldelerde ve yüzde 19'u ilçe merkezlerinde yaşamaktadır (Anonim, 2013a).

4. YAZIHAN'IN STRATEJİK UNSURLARI

İnsanları, toplumları ve medeniyetleri birbirinden ayıran özellikler olduğu gibi il, ilçe, bölge ve ülkeleri de birbirinden ayıran, farklı kılan özellikler vardır. Bu özellikler, şehre ruh ve anlam katan unsurlar, önemli potansiyelleri, ulaşım özellikleri, kültür, sanat ve edebiyatta ortaya konan eserler olabilir. Bu anlamda Yazihan'ı çevresinde ve bölgesinde farklı kılabilecek ve ilçeye rekabet üstünlüğü sağlayacak bazı unsurlar aşağıya çıkarılmıştır.

Coğrafya

1. Yama Dağı (Kayak Tesisi)
2. Baraj Göleti (Karakaya)
3. Boztepe Barajı (Balıkçılık)
4. Tohma Vadisi
5. İller arası karayolunun (D-850 D-875) ve demiryolu hattının ilçe sınırları içerisinde geçiyor olması
6. Yazihan Ovası (Tarım için önemli)

Ekonomi

1. Tarla tarımı potansiyeli
2. Kum ocakları
3. Çimento ve kireç rezervi (Fethiye)
4. Karakaya Barajından kaynaklanan kıyı turizmi ve balıkçılık potansiyeli
5. Hayvancılık potansiyeli
6. Kültür balıkçılığı
7. Kanatlı tavukluk potansiyeli (Et)
8. Halıcılık ve geleneksel sanatlar potansiyeli (Hediyelik)
9. Kültür-Turizm potansiyeli
10. Organik tarım

Önemli Tarımsal Ürünler

1. Kayısı
2. Buğday
3. Arpa
4. Badem
5. Ayçiçeği (Çerezlik)
6. Sebze Yetiştiriciliği

Yeraltı ve Yerüstü Zenginlikleri

1. Kum ocakları
2. Çimento ve kireç rezervi
3. Doğal taş potansiyeli

Tarihi Eserler ve Turizm Potansiyeli

1. Ansır Mağaraları
2. Tohma ve Kuruçay
3. Tümülüsler
4. Uzun Hasan Camii
5. Söyülükaya Mağarası
6. Cirit (Atlı Oyun)
7. Dirijan Halısı

5. YAZIHAN'IN ÖNEMLİ PROJELERİ

Yazihan'da son yıllarda gerçekleştirilen ve ilçenin gelişimine anlamlı düzeyde katkı sağladığı / sağlayacağı düşünülen bazı projeler Tablo 5.1' de verilmiştir.

Tablo 5.1. Yazihan'da Son Yıllarda Gerçekleştirilen Önemli Projeler

S. N.	Proje Adı	İlgili Sektör	Başlama Tarihi	Bitirilme Tarihi
1.	Alarko HES	Enerji	1997	1998
2.	KÖYDES Karasu İçme Suyu Projesi	Hizmet	2005	2009
3.	Hafızlık Kur'an Kursu	Eğitim	2006	Devam Ediyor
4.	Boztepe Barajı	Tarım	1997	2013

Kaynak: Kaymakamlık Kayıtları

6. YAZIHAN'DA EĞİTİM

Yazihan ilçesinin eğitim kurumu, öğretmen ve öğrenci sayıları Tablo 6.1'de verilmiştir.

6.1. Eğitim Kurumu, Eğitimci ve Öğrenci Sayıları

Tablo 6.1. Kurum, Eğitimci ve Öğrenci Sayıları

	Kurum Sayısı	Eğitimci Sayısı	Öğrenci Sayısı
Anaokulu+Anasınıfı	1+10	10	134
İlköğretim	22	127	1.839
Ortaöğretim	2	29	411
Özel Eğitim	-	-	-
Özel Öğretim	-	-	-
TOPLAM	25	166	2.384
Yükseköğretim	-	-	-
GENEL TOPLAM	25	166	2.384

Kaynak: MEM İstatistik Şubesi Kayıtları

6.2. Yazihan'da Bulunan Lise ve Dengi Okullar

1. Yazihan Lisesi
2. Durucasu Çok Programlı Lise

6.3. Yazihan'ın Eğitim Göstergeleri

Yazihan'ın eğitim düzeyi göstergelerinden okullaşma oranları Tablo 6.2'de, öğretmen başına düşen öğrenci sayıları Tablo 6.3'de, derslik başına öğrenci sayıları Tablo 6.4'de ve okuryazarlık durumu Tablo 6.5'de Malatya ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 6.2. Okullaşma Oranlarının İl ve Ülke ile Karşılaştırılması (%)

Eğitim – Öğretim Kademeleri	Yazihan	Malatya	Türkiye
Okul Öncesi (36–72 ay)	35	32,7	29,8
İlköğretim	98	98,3	98,4
Ortaöğretim	93	80,0	69,3
Yükseköğretim	-	-	35,6

Kaynak: MEM ve TÜİK Kayıtları, 2012 Kayıtları

Tablo 6.3. Öğretmen Başına Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması

Eğitim - Öğretim Kademeleri	Yazıhan	Malatya	Türkiye
Okul Öncesi	7	22	23
İlköğretim	7	17	21
Ortaöğretim	7	17	18

Kaynak: TÜİK ve MEM 2012 Kayıtları

Tablo 6.4. Derslik Başına Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması

Eğitim – Öğretim Kademeleri	Yazıhan	Malatya	Türkiye
İlköğretim	14	26	31
Genel Ortaöğretim	14	30	31
Mesleki Teknik Ortaöğretim	14	37	38

Kaynak: TÜİK, 2012 Kayıtları

Öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları açısından Yazıhan oldukça iyi bir düzeydedir. Ancak merkezi sınavlardaki başarı düzeyi gibi verilere ulaşamadığından öğretmen ve derslik sayısındaki bu göreceli üstünlüğün, eğitimde yeterli bir nitelik artışına yol açıp açmadığı belirsizdir.

Tablo 6.5. Okur Yazarlık Durumunun Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması

Parametreler	Yazıhan	Malatya	Türkiye
Okuma Yazma Oranları (%)	91,00	92,28	95,13
Okuma Yazma Bilmeyenler (%)	9,00	7,72	4,87

Kaynak: TÜİK, 2011 Kayıtları

Yazıhan’da okuma yazma bilenlerin sayısı 12.124, bilmeyenlerin sayısı ise 1.227’dir. 469 kişinin okur-yazarlık durumu ise belirlenememiştir. Mevcut veriler dikkate alındığında ilçede yaklaşık %9 oranında okuma yazma bilmeyen bir nüfusun varlığı dikkat çekmektedir. Bu oran Malatya ve Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir. Oysa Türkiye eğitim için öngördüğü amaç ve vizyonu oldukça ileri taşımayı hedeflemektedir. Mevcut göstergelerle bu hedefin yakalanması oldukça zor görünmektedir.

Onuncu beş yıllık planda eğitim sisteminin temel amacı; “Düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik değerleri ve milli kültürü özümsemiş, paylaşma ve iletişime açık, sanat ve estetik duyguları güçlü, özgüven ve sorumluluk duygusu ile girişimcilik ve yenilikçilik özelliklerine sahip, bilim ve teknoloji kullanımına ve üretimine yatkın, bilgi toplumunun gerektirdiği temel bilgi ve becerilerle donanmış, üretken ve mutlu bireyler yetiştirmek” şeklinde tanımlamıştır (Anonim, 2013a). İlçelerin eğitim alanında yaşadığı sorunların ortadan kaldırılması ya da azaltılabilmesi eğitim çalışmalarının bu amaç doğrultusunda yeniden yapılandırılmasına bağlıdır.

7. YAZIHAN'DA SAĞLIK

Sağlık ekonomisi dünyada giderek önem kazanmaktadır. Zira sağlığa yapılan harcamalarda önemli bir artış söz konusudur. Sağlık harcamaları ABD'de GSMH'nin %16'sına, İngiltere'de %8,3'üne, Fransa'da %11'ine ulaşmıştır. Bu oran Türkiye'de 2005 yılı itibarıyla GSMH'nin %7,6'sıdır (Anonim 2013b). Türkiye sağlık alanında son yıllarda önemli adımlar atmış, büyük projeler gerçekleştirmiş ve ciddi kazanımlar elde etmiştir.

Malatya'da da sağlık alanında önemli çalışmalar yapılmıştır. En önemli sağlık göstergelerinin başında gelen on bin kişiye düşen hasta yatağı sayısı bakımından Malatya'nın durumu Tablo 7.1'de verilmiştir.

Tablo 7.1'de de görüleceği üzere Malatya, on bin kişiye düşen hasta yatağı sayısı bakımından Türkiye ortalamasının üzerinde ancak bölge ortalamasının altındadır. Ayrıca hasta yatağı sayısı açısından Türkiye ortalamasının üzerinde olan Malatya hekim sayısı açısından Türkiye ortalamasının altındadır (Tablo 7.3).

Yazihan ilçesinin sağlık hizmetleriyle ilgili temel verileri Tablo 7.2'de, sağlık göstergeleri ise Tablo 7.3'de verilmiştir.

Tablo 7.1. On bin kişiye düşen Yatak Sayısı Açısından Malatya'nın Durumu

	Onbin kişiye düşen yatak sayısı
Malatya	29,7
Elazığ	50,9
Bingöl	24,2
Tunceli	21,4
TRB1	35,5
Türkiye	25,2

Kaynak: TÜİK, 2011 verilerinden derlenmiştir.

Tablo 7.2. Yazihan Sağlık Hizmetleri Verileri

	Sayı
Devlet Hastanesi	1
Özel Hastane	-
Aile Sağlığı Merkezi	4
Sağlık Evi	7
Uzman Doktor	-
Pratisyen Hekim	2
Diş Hekimi	1
Aile Hekimi	4
Hemşire	9
Ebe	18
Eczane	1
Hasta Yatağı	-
Ambulans	1

Kaynak: Yazihan Kaymakamlığı verileri, 2013

Tablo 7.3. Sağlık Göstergeleri (Yüz bin Kişiye Düşen Yatak ve Hekim Sayıları, 2012)

İller	Hastane yatak sayısı	Hekim Sayısı		
		Uzman	Pratisyen	Toplam
Yazihan	-	-	40	40
Malatya	293	70	81	151
Türkiye	253	81	79	160

Kaynak: Kaymakamlık verileri ve BİLSAM Ar-Ge Birimi

8. KÜLTÜR ve TURİZM

Diğer sektörlerle karşılaştırıldığında ülkeye daha az kaynak ve çaba harcayarak daha kısa sürede döviz sağlayabilen turizm, küresel dünya ekonomisinin en dinamik sektörlerinden biridir. Bununla birlikte, girdilerin büyük kısmı doğal, tarihi ve kültürel nitelikli olduğundan turizmin dışa bağımlılığı azdır.

Turizm dünyada ve ülkemizde ekonomik katkılarının yanı sıra sosyal ve kültürel boyutuyla da başlı başına bir sektör olarak kendini kabul ettirmiştir. Turizm değerlerine ve bu değerleri konuklarına sunma bilgi ve becerisine sahip kentler, bölgeler ve ülkeler, ekonominin diğer sektörleriyle karşılaştırıldığında, çok az maliyet isteyen yatırımlarla büyük paralar kazanmaktadırlar. Turizm, sadece az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler için değil gelişmiş ülkeler için de vazgeçilmez bir sektör haline gelmiş olup bu alanda kıyasıya bir rekabet yaşanmaktadır.

Turizm sektöründe “yatırım maliyeti - kazanç” ilişkisi, diğer sektörlerle karşılaştırılamayacak oranda kazanç lehinedir. Turizm gelirlerinden sadece turisti o ülkeye getiren seyahat acenteleri veya konaklama tesisleri yararlanmamakta, çok sayıda sektör bu gelirden pay almaktadır. Turizm ekonomisinin toplam Türkiye ekonomisi içindeki payı çok önemli olup, Türkiye’deki ekonomik canlılığın en önemli aktörlerinden biridir. Bu nedenle turizm faaliyetleri, belirli bölgelerdeki faaliyetlerle sınırlı kalmamalı, alternatif turizm olanakları gündeme gelmeli ve diğer ilçelerimiz de yoğun bir biçimde turizm faaliyetine katılmalıdır (Anonim 2011b).

Son yıllarda kitle turizmine karşı alternatif turizm eğilimi artmakta ve turizm yoğunlaşması kıyılardan ülkelerin iç kesimlerine doğru yayılmaktadır. Turizmde bu evrim, az gelişmiş Anadolu yöreleri için bir şans doğurmaktadır. Turistik çekicilikler, diğer ekonomik kaynaklara göre coğrafi olarak daha dengeli bir biçimde dağılmakta ve kendine özgü bir özelliğe sahip olabilmektedir. Bu nedenle her bölge veya yöre turizm değerleri ile belirli bir ekonomik gelişme sağlayabilir. Ancak bu alanda geniş bir rekabet olduğu düşünülürse, turizmin gelişmesi bir yörenin rekabetçi üstünlükleri belirlenmeli ve buna dayanarak bir strateji geliştirilmelidir (Met, 2011).

Potansiyeli dikkate alındığında Malatya turizmde henüz olması gerekenin çok gerisindedir. 2011 yılında Malatya iline gelen yerli turist sayısı 102.325, yabancı turist sayısı ise 6.211 kişidir. Yabancı turistlerden geceleme yapanların sayısı ise 3.599’dur. Malatya’ya gelen yabancı turistler çoğunlukla belediye belgeli otellerde ya da Nemrut Dağı eteğinde bulunan, Pütürge Köylere Hizmet Birliğine ait Güneş Otelde konaklamaktadırlar. (Anonim 2011b).

8.1. Yazihan’ın Önemli Tarihi ve Turistik Mekanları

Ansır (Buzluk) Mağaraları

Yazihan İlçesinin 10 km batısında, Yazihan Ovası’na hâkim bir yer olan Buzluk Köyünde bulunan ve tarihi İpek Yolu üzerinde yer alan Ansır Mağaraları, gerek doğası gerekse manzarası ile önemli bir konuma sahiptir. Bu mağaralar halk arasında “Buzluk Mağarası” ismi ile de tanınmaktadır. Mağaraların insanlar tarafından ne zaman barınak olarak kullanıldığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, kaya mağaralarında Yontma Taş Devri ve Hitit uygarlıklarının izlerine rastlanır. Ayrıca Ansır Vadisi’nde yer alan tarihi yerleşmelerde Roma ve Bizans dönemlerinin yansımalarını görmek mümkündür. Geçmiş çok derin izler taşıyan bu mağaraların

Hristiyanlığın yayılma safhasında devrin hükümdarlarının zulmünden kaçan Hristiyanların yerleşim yeri olduğu da söylenmektedir. Efsaneye göre, Şehristan Kralı dış saldırılardan kendisini korumak için mağaralardan en yükseğine yerleşmiştir

Kayaları altında üç kilise ile 40-50 civarında oda görünümünde kalıntılar vardır. Mağaraların hemen eteğinde kültür katmanı ve mezarlık alanı bulunmaktadır. Bu mezarlıktaki Hitit Aslanı modellemesi ile biçimlendirilmiş taşlar, bölgenin önemini artırmaktadır.

Ansır Mağaralarının bulunduğu yerden bakıldığında, Malatya Merkez, Yazihan ve Battalgazi ilçeleri Karakaya Baraj Gölü'nün muhteşem manzarası gözler önüne serilmektedir (Sağlam ve ark.,2012).

Abdürrezak / Abdüsselam Camisi

Yazihan ilçesinin 6 km kuzeybatındaki Fethiye Beldesinde bulunan cami, giriş kapısı üzerindeki kitabe-sine göre Abdusselam oğlu Mustafa Paşa tarafından 1556 yılında yaptırılmıştır. Halk arasında "Uzun Hasan Camii" olarak bilinmektedir.

Osmanlı dönemi tek kubbeli kare planlı cami örneklerinden olan bu yapının, beş bölümlü bir son ce-maat yeri bulunmaktadır. İbadet mekânı kare planlı olup üzeri dört yarım kubbe ile desteklenen tromplu merkezi bir kubbe ile örtülmüştür. Mihrabı mermerden minberi de taştan yapılmıştır.

Caminin kuzeybatısında bulunan tek şerefeli minaresi yuvarlak gövdeli olup kare bir kaide üzerine oturtulmuştur. Caminin yanında bir de konuk odası bulunmaktadır (Sağlam ve ark.,2012).

Fethiye Höyük

Fethiye beldesinde merkezinde yer alan höyük, yüzey buluntularına göre Kalkolitik çağdan başlayarak Roma dönemine kadar iskân görmüştür. Selçuklu ve Osmanlı dönemi köy yerleşime açıldığından höyük kullanılmamıştır. Bilimsel kazı yapılmayan höyükte, tahrip fazladır (Anonim, 2011b).

İriağaç Camisi

İriağaç köyündeki cami yıkılmış olup, sadece yeri ayakta. Taş malzeme ile inşa edilmiş tek yapı üzerinde beşik tonozludur. Kitabesinden, 1866 yılında Hüseyin bin Hüseyin tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Kuruçay Höyük

Hacı Höyük diye de bilinir. Karaca Köyü Kuruçay mevkisindedir. Roma, Bizans, Osmanlı kültürlerini kapsar. Bilimsel çalışma yapılmamıştır (Anonim, 2011b).

9. ÇEVRE VE ORMAN

Türkiye’de 02.09.1999 tarih 3030 sayılı kanunla kişi başına düşen yeşil alan miktarı büyükşehir belediyeleri haricinde belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde 10 m², bu sınırın dışında ise 14m² olması gerektiği belirlenmiştir. Kişi başına düşen yeşil alanın Elazığ’da 0,4 m², Malatya’da 2,62 m² olduğu dikkate alındığında bölge’nin bu standartların oldukça altında olduğu görülecektir (Anonim, 2008c).

Dünyamızda 3.952 milyon hektar ormanlık alan olup, kara alanının %30’una tekabül etmektedir. Dünyada bir ülkenin orman bakımından kendine yeterli olabilmesi için topraklarının en az %30’unun verimli ormanlarla kaplı olması gereklidir. Bu oran Türkiye için %27,2’dir. Bu değer dünya normlarına yakındır. Ancak bizim ormanlarımızın %49’u verimsiz ormanlardır. Süratle ülkemizdeki verimsiz ormanların verimli hale getirilmesi gerekmektedir (Anonim, 2007a).

Çevre ve Orman Bakanlığının son yıllarda gerçekleştirdiği başarılı çalışmalar sayesinde ülkemizde ilk kez orman azalması durdurulmuş ve hatta artmaya başlamıştır. Nitekim 20.2 milyon hektar olan orman varlığımızın yapılan son envanter çalışmalarında 21.2 milyon hektara çıkmıştır. Ülkemiz, son yıllarda gerçekleştirilen başarılı projelerle, orman ve yeşil alan oluşturma çalışmalarında dünyada ilk sıralara yükselmiştir. Bu, ülkemiz adına sevindirici bir durumdur.

Tüm bu çabalara rağmen orman varlığı bakımından kendine yeterli bir ülke değiliz. Çünkü bunun için topraklarımızın en az %30 unun verimli ormanlarla kaplı olması gerekmektedir. Oysa ülkemiz topraklarının %27,2 si ormanlarla kaplı ve bunun da sadece yarısı verimlidir (Anonim, 2007b).

Malatya’nın ormanla kaplı alanı %15,3’dür. Bu değer hem dünya hem Türkiye hem de TRB1 bölge ortalamalarının altındadır. İlimizin dünyanın en önemli kayısı merkezi olması malesef bu gerçeği değiştirmektedir. %13 olan kayısı kaplı alanları da kattığımızda ağaçla kaplı alan %28 olmaktadır.

Yazihan söz konusu olduğunda durum daha da kötüleşmektedir. Yazihan’ın orman varlığı yaklaşık %6.5 olup, Malatya (%15), Türkiye (%27) ve Dünya (%30) ortalamalarının oldukça altındadır.

Tablo 9.1. İl Merkezi ve İlçelerin Tarım ve Orman Varlığı

	Tarım Alanı (ha)	Orman ve Fundalık (ha)	Çayır Ve Mera (ha)	Tarım Dışı Arazi (ha)	Yüzölçümü (ha)	Orman Alanı (%)
Merkez	55.092	10.859	26.184	4.665	92.500	11,74
Akçadağ	75.355	8.012	31.938	3.995	119.200	6,72
Arapgir	25.772	6.412	56.186	7.230	97.600	6,57
Arguvan	48.326	10.595	41.773	3.006	107.100	9,89
Battalgazi	17.583	690	1.442	1.585	23.500	2,94
Darende	45.021	548	80.708	9.323	136.800	0,40
Doğanşehir	28.293	16.229	77.913	6.565	124.500	13,04
Doğanyol	2.803	2.750	15.019	2.728	29.600	9,29
Hekimhan	33.803	23.620	115.320	11.657	190.400	12,41
Kale	1.910	1.331	9.591	6.368	19.400	6,86
Kuluncak	20.528	5.696	32.861	7.315	68.300	8,34
Pütürge	5.420	52.439	48.397	11.844	104.200	50,33
Yazihan	51.068	3.260	1.529	5.949	50.700	6,43
Yeşilyurt	14.476	6.687	41.562	3.969	50.600	13,22

Kaynak: Malatya İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtları, 2012

Türkiye topraklarının yaklaşık %27'si mera, yayla, kışlak, çayır ve otlaklardan oluşmakta olup bu şartlar Türkiye'ye flora ve fauna zenginliği katmaktadır. Avrupa kıtasının tümünde bitki türlerinin sayısı 12.000 kadar olmasına karşı, bugün Türkiye'de tespit edilen bitki türü sayısı hemen hemen bu sayıya ulaşmaktadır. Bunun 3.000 civarındaki kısmı sadece Türkiye'ye özgü endemik türlerdir. Bütün Avrupa faunasını ve hayvan varlığını oluşturan türlerin sayısı 60.000'e yaklaşırken, sadece Türkiye için bu rakam 80.000 civarındadır.

Malatya ili de fauna ve flora açısından zengin bir coğrafyadır. Çok sayıda endemik bitkiye sahip olan Malatya'da özellikle de hoş kokulu adaçaylarından 7 endemik tür bulunmaktadır. Ayrıca, Malatya'da 668 takson bulunmaktadır. Bu taksonlardan 30 familyaya ait 87 cins içerisinde 201 tür ve 203 takson endemik özellik göstermektedir (Anonim, 2013b)

10. GENEL EKONOMİK YAPI

Malatya'nın da içinde olduğu TRB1 bölgesi ihracatının Türkiye ihracatı içindeki payına bakıldığında son 3 yılda 2010 yılında % 0,28, 2011'de % 0,24, 2012'de ise % 0,23 oranıyla gerileme seyrinde olduğu görülmektedir. İhracat değerinin artmasına rağmen oranlardaki bu düşüş, ülke ihracatında katma değeri yüksek olan teknoloji yoğun sektörlerin payının artması, bölgenin ise bu alanlarda gelişmemiş olmasından kaynaklanmaktadır (Anonim, 2013b).

İlçe ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Bitkisel üretim içerisinde hububat, kayısı ve sebze yetiştiriciliği öne çıkmaktadır. Hayvansal üretimde; kanatlı yetiştiriciliği, büyükbaş hayvan yetiştiriciliği, küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ve arıcılık ilçe ekonomisinde önemli bir yere sahiptir.

İlçede önemli sanayi tesisleri mevcut değildir. Yazihan ilçesi yeraltı kaynakları bakımından zengin bir ilçe değildir. Ancak ilçede kireç, bentonit, linyit kömür ve tuf sahaları bulunmaktadır. Bunlardan kireç sahaları işletilmektedir (Anonim, 2013c). İlçede maden işletmesi olarak 8 adet kum ve çakıl işletmesi bulunmaktadır. İlçede faaliyetine devam eden kum ve çakıl işletmeleri toplam 215.902 m²'lik alana sahiptir.

Yazihan ve Malatya'nın diğer ilçelerinin sosyoekonomik gelişmişlik açısından Türkiye'nin toplam 872 ilçesi arasındaki sıralamaları Tablo 10.1'de verilmiştir.

Tablo 10.1. Yazihan ve Diğer İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıraları

S/N	İlçe Adı	Sırası
1	Merkez	37
2	Yeşilyurt	353
3	Arapgir	437
4	Battalgazi	493
5	Hekimhan	598
6	Darende	627
7	Doğanşehir	654
8	Akçadağ	675
9	Kuluncak	708
10	Yazihan	731
11	Kale	744
12	Arguvan	748
13	Doğanyol	750
14	Pütürge	823

Kaynak: DPT, 2004.

Türkiye genelinde 872 ilçenin gelişmişlik düzeyi sıralamasında, Yazihan ilçesi çok gerilerde yer almaktadır. Türkiye'de, ilçelerin gelir durumunun yanı sıra nüfus yapısı, fiziki durum, sosyal altyapı, girişimcilik, in-

san kaynakları, eğitim düzeyi, sağlık hizmetlerine erişim, çevre niteliği, istihdam, kadının rolü gibi konularda önemli ölçüde farklılıklar bulunmaktadır.

Tablo 10.1’de de görüldüğü üzere Yazihan ilçesinin ülkedeki toplam ilçeler arasındaki sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması 731, il içindeki gelişmişlik sıralaması ise 10’dur. Bu yönüyle ilçe hem ülke hem de il sıralamasında ortalamanın altındadır. İlçenin potansiyeli düşünüldüğünde bu sonuç kabul edilebilir değildir.

Bölgelerarası gelişmişlik farkı konusunda merkezi yönetime, il ve bölge içi gelişmişlik farkları konusunda ise yerel yönetimlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Ancak hem il ve bölge içi, hem de bölgelerarası farkın mevcut durumu dikkate alındığında bu farkın kolay kolay ve sıradan tedbirlerle giderilemeyeceği açıktır. Bunun sağlanması ancak çok daha etkili ve kapsamlı tedbirlerle mümkün olacaktır. Zira yıllardır alınan tedbirler bu farkı kapatmak ya da azaltmak yerine artırmıştır.

Bu aşamadan sonra yapılması gereken bölgenin derinlikli bir analize tabi tutularak, mevcut kaynakların neler olduğu, bölge potansiyelinin nasıl harekete geçirileceği, bunun için neler yapılması gerektiği, bölgeyi bekleyen fırsat ve tehditler ile diğer özelliklerin belirlenmesi daha sonra ise buna yönelik proje ve programların uygulamaya konulmasıdır.

Türkiye’nin az gelişmiş ilçelerinin temel sorunları, Yazihan ilçesi için de geçerlidir. Bu sorunların olabildiğince çözülebilmesi için insan odaklı bir gelişme anlayışı doğrultusunda bu ilçelerin potansiyel enerji ve gizil güçlerini harekete geçirecek yerel kalkınma girişimlerinin desteklenmesi, altyapı yatırımlarına kaynak sağlanması ve kırsal kalkınmanın teşvik edilmesi gerekmektedir.

11. TARIM ve HAYVANCILIK

Türkiye’de son 10 yıllık dönem genel olarak değerlendirildiğinde, tarım ve sanayi sektörlerinin GSYH içerisindeki payının yıllar itibarıyla düşüş eğiliminde olduğu buna karşılık hizmetler sektörünün payının arttığı görülmektedir. 2012 yılı itibarıyla tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerinin GSYH içerisindeki payları sırasıyla yüzde 7,9 yüzde 19,3 ve yüzde 61,9 olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemizde yaşanan kuraklık sonucu 2007 yılında tarım sektörü önemli oranda küçülme gösterse de 2007-2012 döneminde yıllık ortalama yüzde 2,1 olarak büyümüştür. 2007 yılı dikkate alınmadığında ise, tarım sektöründeki yıllık ortalama büyüme hızı yüzde 3,9 olmaktadır. 2006 yılında yüzde 24 düzeyinde olan tarım sektörü istihdamının toplam istihdamdan aldığı pay, 2012 yılında yüzde 24,6 olarak gerçekleşmiştir. Tarımın GSYH içindeki payı, Plan dönemi başında yüzde 8,3 seviyesindeyken 2012 yılı sonuna geldiğinde yüzde 7,9’a gerilemiştir (Anonim, 2013a).

İlçelerimizde tarımsal faaliyetlere yönelik yapılacak projelerde 10. Kalkınma Planı (2014-2018) ile bütünleşmiş adımlar atılması halinde tarım sektörünün devlet politikaları ile uygun gelişmesi sağlanacaktır. Bununla birlikte İlçelerimizin kamunun tarıma ayırmış olduğu kaynaklardan da daha fazla yararlanması sağlanmış olacaktır.

11.1. Arazi Varlığı ve Sulanabilirlik Durumu

Malatya’nın toplam 1.241.200 hektar olan arazi varlığının yaklaşık 1/3’ü (425. 450 ha) tarımsal amaçlı kullanılabilir arazi özelliğine sahiptir. Tarım dışı alan ise 729.551 ha olup, il arazisinin yaklaşık 2/3 üne teka-bül etmektedir. Yaklaşık 25,8 milyon hektar olan Türkiye tarım alanlarının %1,65 kadarı Malatya ili sınırları dâhilinde bulunmaktadır.

Yazihan’ın arazi varlığı ve sulanabilirlik durumu ise il ve ülke ortalamalarıyla karşılaştırmalı olarak Tablo 11.1’de verilmiştir.

Tablo 11.1’e göre Malatya’nın tarım arazisi varlığının %12’si, sulanabilir arazi varlığının %12,2’si, sulanan arazi varlığının ise %13’ü Yazihan ilçesinde bulunmaktadır. Türkiye’nin sulanan tarım arazisi varlığı %19; Malatya’nın ise %41 iken Yazihan’ın % 44’dür. Bu, Yazihan’ın tarımsal potansiyelinin değerlendirilmesi açısından avantajlı bir durumdur.

Hem Malatya hem de Yazihan için tarımsal amaçlı sulama stratejik bir öneme sahiptir. Bu yüzden Malatya’da su kaynaklarının arttırılması, geliştirilmesi, korunması ve en verimli şekilde kullanılabilmesi için ilgili tüm kurumların girişimiyle uzun vadeli bir projeksiyon geliştirilmelidir. Bu anlamda kapalı sistem su iletimi ve basınçlı sulama sistemleri önem arz etmektedir.

Kırsal alanda yaşayıp tarımla uğraşan nüfusun önemli bir kısmının eğitim düzeyi çok düşüktür. Halen okuma yazma bilmeyen, temel matematiksel işlemleri yapamayan, bilgisayardan faydalanamayan çok sayıda çiftçimiz bulunmaktadır. Bu durum tarım sektöründeki gelişmelerin çiftçilerimize yansımaları zorlaştırmaktadır.

Tablo 11.1. Tarım Arazileri ve Sulanma Durumu (ha), 2012

	Toplam Arazi Varlığı (ha)	Sulanabilir Arazi Varlığı (ha)	Sulanan Arazi Varlığı (ha)	Sulanan Arazinin Toplam Arazi Varlığına Oranı(%)
Türkiye	26 013 732	8 500 000	4 900 000	19
Malatya	425 450	391 946	173 389	41
İLÇELER				
Merkez	55 092	49 857	21 666	39
Akçadağ	75 355	73 289	33 447	44
Arapgir	25 772	22 326	2 959	11
Arguvan	48 326	45 025	7 656	16
Battalgazi	17 583	17 583	12 602	72
Darende	45 021	42 265	21 735	48
Doğanşehir	28 293	25 618	9 010	32
Doğanyol	2 803	2 533	1 846	66
Hekimhan	33 803	29 963	12 764	38
Kale	1 910	1 792	1 095	57
Kuluncak	20 528	17 911	8 841	43
Pütürge	5 420	4 895	2 783	51
Yazihan	51 068	47 748	22 438	44
Yeşilyurt	14 476	11 141	4 575	32

Kaynak: TÜİK 2012 Malatya değerleri Türkiye değerleri ile mukayese edilerek hesaplanmıştır.

Ülkemizde mevcut 112 milyar m³ kullanılabilir su kaynağından yararlanma oranı yaklaşık yüzde 39 olup, bu kaynağın 32 milyar m³'ü (yüzde 73) sulamada, 7 milyar m³'ü (yüzde 16) içme ve kullanmada, 5 milyar m³'ü (yüzde 11) sanayide kullanılmaktadır. Ülkemiz, 2013 yılı itibarıyla kişi başına düşen yaklaşık 1.500 m³ kullanılabilir su miktarı ile suyu kısıtlı olan ülkeler arasında yer almaktadır. 2030 yılında kişi başına düşen 1.100 m³ kullanılabilir su miktarıyla, Türkiye su sıkıntısı çeken bir ülke durumuna gelecektir. (Anonim, 2013a).

11.2. Yazihan'da Bitkisel Üretim

Yazihan'ın bitkisel üretim alanları ve dağılımı ile bitkisel üretim alanlarının il içindeki payları Tablo 11.2.'de verilmiştir.

Tablo 11.2. Bitkisel Üretim Alanı (da)

	Yazihan	%	Malatya	%	Türkiye
Tarla Ürünleri (da)	184.096	2,1	1.181.845	0,8	154.644.523
Meyve Ürünleri (da)	51.917	2,5	850.673	2,6	32.129.886
Bağ Alanları (da)	2.850	4,1	57.711	1,2	4.622.959
Sebze Ürünleri (da)	5.666	1,4	55.462	0,7	8.271.142
Nadas(da)	116.000	0,5	855.179	2,0	42.861.366

Kaynak: TÜİK, 2012.

Tablo 11.2'ye göre ilimizdeki ekili tarla alanlarının %15,6'sı; meyve alanlarının %6,1'i, sebze alanın ise %10,2'si Yazihan'da bulunmaktadır. Yazihan, ilimizde Arguvan'dan sonra en fazla hububatın yetiştirildiği ilçedir. Sebze yetiştiriciliği bakımında ticari amaçlı sebze yetiştiriciliği yapılan önemli ilçelerden biridir.

İlçenin öne çıkan ürünleri ve bunların il içerisindeki oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 11.3. İlçenin Öne Çıkan Tarımsal Ürünleri ve Oransal Karşılaştırmalar

Tarla Ürünleri	Ekilişi Alanı (da)	Üretim (ton)	Meyve Ürünleri	Ağaç Sayısı (adet)	Üretim (ton)	Sebze Ürünleri	Ekilişi Alanı (da)	Üretim (ton)
Buğday	86355	11831	Badem	666	6	Biber	252	455
Arpa	81000	9250	Ceviz	10410	126	Domates	1300	6726
Nohut	4100	492	Dut	7150	420	Hıyar	360	1440
Mürdümük (Y.Ot)	5070	3782	Elma	10185	320	Fasulye(taze)	70	50
Ayçiçeği	1300	208	Kayısı	515500	55200	Karpuz	900	3690
Yonca (Y. Ot)	1629	5534	Kiraz	2850	34	Kavun	1300	1885
Fiğ(Yeşil Ot)	3500	3482	Şeftali	5850	137	Patlıcan	1200	3770
Mısır(Silaj)	330	1683	Üzüm	2850 da	560	Soğan	170	297

Kaynak: TÜİK, 2012.

İlçenin tarımsal yapısını ürünler bazında değerlendirdiğimizde tarla ürünleri içerisinde ekimin %47'sinin buğday (86355 da) olduğu görülmektedir. Bunu da sırasıyla arpa (81000 da) ve mürdümük (5070 da) takip etmektedir. Hububatta 2012 yılında kuraklık nedeni ile verim düşüşü olmuştur. İlimizde toplam 1300 da alanda ayçiçeği yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bu üretimin tamamı Yazihan'da gerçekleşmektedir.

Yem bitkilerinin (yonca, fiğ, silajlık mısır, mürdümük) ekim alanı 10529 da'dır. İlçenin 184096 da tarla alanı içerisinde bu ekiliş miktarı yaklaşık %6'dır. Bu oran oldukça düşüktür. Tarımda yem bitkileri ekilişini artırmak hayvancılık için ucuz kaba yem teminini sağladığı gibi toprak verimliliğini artırması yönüyle de önemlidir.

11.3. Yazihan'da Kayısı Üretimi

Türkiye, yılda yaklaşık 500.000–800.000 ton taze kayısı ve bunun önemli bir bölümünden 100.000–120.000 ton kuru kayısı üretimi gerçekleştirmektedir. Diğer bir ifadeyle dünya yaş kayısı üretiminin %20'si, dünya pazarlarına konu olan kuru kayısının ise yaklaşık %80'i Türkiye tarafından sağlanmaktadır. Diğer taraftan Türkiye taze kayısı üretiminin %60'ı, kuru kayısının ise %80'i Malatya da üretilmektedir. 2012 yılına ait kayısı üretim değerleri merkez ve ilçelerle karşılaştırmalı olarak verilmiştir (Tablo 11.4).

Tablo 11.4. Malatya'nın 2012 Yılı Kayısı Üretim Değerleri

İlçe Adı	Toplu Meyve Alanı (Dekar)	Toplam Ağaç Sayısı (Adet)	Taze Kayısı Üretimi (Ton)	Taze Tüketilen Kayısı Miktarı (Ton)	Kurutmalığa Ayrılan Miktar (Ton)	Kuru Kayısı Üretimi (Ton)
Merkez	116.000	1.198.000	116.820	6.520	110.300	26.200
Akçadağ	162.000	1.384.500	138.810	9.500	129.310	30.750
Arapgir	2.600	20.650	608	200	408	100
Arguvan	15.250	164.350	15.150	1.000	14.150	3.350
Battalgazi	58.000	575.750	57.640	3.640	54.000	13.000
Darende	110.000	1.272.500	126.082	6.550	119.532	28.000
Doğanşehir	40.700	453.200	38.268	5.368	32.900	7.750
Doğanyol	15.200	192.250	17.616	916	16.700	4.000
Hekimhan	77.250	780.500	69.350	5.650	63.700	15.000
Kale	16.100	179.700	17.300	2.300	15.000	3.500
Kuluncak	36.000	362.500	26.605	1.400	25.205	6.000
Pütürge	18.000	203.500	16.095	1.000	15.095	3.550
Yazihan	48.500	517.500	55.200	2.800	52.400	12.300
Yeşilyurt	27.200	340.500	30.000	2.700	27.300	6.500
İl Toplamı	742.800	7.645.400	725.544	49.544	676.000	160.000

Kaynak: İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü kayıtları.

2012'de 725.544 ton olan Malatya taze kayısı üretiminin 55200 tonu Yazihan'da üretilmiştir. Buna göre Malatya kayısı üretiminin yaklaşık %7'si Yazihan'da üretilmektedir. Diğer taraftan 7.645.400 olan Malatya'daki toplam kayısı ağacının 517500 adeti Yazihan'da bulunmaktadır. Bu rakamlara göre, Yazihan ilin kayısı ağacı varlığının yaklaşık %8'ine sahiptir.

11.4. Kayısı Değer Zinciri

BİLSAM Araştırma Merkezi, Malatya Araştırmaları Birimi tarafından gerçekleştirilen ve "**Malatya Kayıscılığının Sorunları ve Çözüm Önerileri**" temalı ve ilgili tüm kesimlerin temsilcilerinin katıldığı bir çalışmada yapılan değerlendirmeler sonucu, kayısının değer zinciri tahmini olarak aşağıdaki gibi belirlenmiştir (Tablo 11.5) (BİLSAM, 2009).

Tablo 11. 5. Kayısının Değer Zinciri

	Alış (\$/Ton)	Masraf (\$/ Ton)	Satış (\$/Ton)	Kar (\$/Ton)	Kar (%)
Üretici	-	1500	2200	700	46
Aracı/Tüccar	2200	30	2300	70	3
İşletmeci - İhracatçı	2300	300	3000	400	15
Yurtdışı İthalatçı	3000	150	3300	150	5
Dış İşletmeci-Üst Toptancı	3300	500	4500	700	18
Yurtdışı Perakendeci	4500	1000*	12000	6500	118
Tüketici	12000				

Not: III. Kalite kayısı, 2009 Haziran tahmini fiyatları (ABD Piyasası)

*Bu gider kayısıya yapılan masraf olmayıp, tahmini market giderleridir.

Tablo 11.5 incelendiğinde masraflı ve emek yoğun bir tarım şekli olmasına rağmen, kayısı üreticisinin normal dönemlerde kayısı üretiminden yeterli kâr sağladığı söylenebilir. Dahası işletme büyüklüğü optimal seviyeye ulaştıkça (en az 30 da ya da 300 ağaç), mekanizasyon imkanları arttıkça maliyetler düşeceğinden üreticilerin kâr oranları daha da artacaktır. Ancak kayısıya harcanan emek düşünüldüğünde diğer tarafların kâr marjının üretici kârına kıyasla yüksek olduğu görülmektedir. Değer zinciri içindeki üretici payını arttırmak için çaba gösterilmeli, çareler aranmalıdır. Kaldı ki kayısı ağaçları her yıl aynı oranda ürün vermemekte sık sık don zararlarına maruz kalmaktadır.

Tabloda en dikkat çekici diğer bir boyut ise yurtdışı perakendeci karının oldukça yüksek oluşudur. Bu rakamlara göre Malatya kuru kayısının kilosu yurt dışı marketlerde 12 \$'a satılmakta ve perakendeci her kilogram kayısıda 6,5 dolar kâr elde etmektedir. Fakat bunun yanı sıra Amerikalılar kendi ürettikleri kuru kayısının kilosunu marketlerde 15 \$'a satmaktadırlar. Ancak marketlerin kâr oranının bu kadar yüksek olması kayısıda rantın büyük kısmının onlara gittiği anlamına gelmez. Zira her marketin satacağı kayısı miktarı genel olarak birkaç tonu geçmeyecektir. Bu durum dikkate alındığında kayısı rantının önemli bir kısmının ciddi düzeylerde sürüm yapan yurtiçi ve yurtdışı işletmeci tarafından paylaşıldığı söylenebilir.

Kayısının pazarlanması ve tüketimiyle ilgili temel hedef; kayısıyı üreticinin, aracının, ihracatçının, ithalatçının ve perakendecinin makul düzeyde kar elde ettiği, tüketicinin ise makul fiyata tüketebildiği bir ürüne dönüştürmek olmalıdır.

Bununla birlikte sadece kayısıya odaklanmak ve kayısının sorunları çözüldüğünde her şeyin hallolacağı gibi bir izlenim oluşturmak, ilimizin çok ihtiyaç duyduğu bilişim teknolojileri gibi bazı alanların ihmal edilmesine yol açmaktadır. Tarımdan sonra sanayi, şimdilerde ise bilgi çağına geçildiği dikkate alınarak ilimizin çağa uyumlu alanlarda öne çıkması için çalışmalar hızlandırılmalıdır. Bu yapılmadığı takdirde kayısı gibi önemli bir ürünümüzün faydadan çok zararını görmek zorunda kalabileceğimiz unutulmamalıdır. Kayısıyı çok daha fazla üretsek ve çok daha yüksek fiyata satsak dahi ilimize katacağı katma değer diğer alanlarla kıyaslandığında çok sınırlı olacaktır. Günümüzde, ekonomisini tek çeşit bir tarımsal üretim üzerine bina eden ülke ya da il hemen hemen kalmamıştır.

Kayısı Akreditasyon Kurumu

Kayısı Akreditasyon Kurumu (KAK), Kayısı Araştırma Geliştirme ve Tanıtma Vakfının 18.10.2009 tarih ve 162 nolu kararı ile kurulmuştur. Kuruluş amacı kayısı üretim standartlarının belirlenerek Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK)'na akredite ettirmek ve bu standartlara uygun üreticilere belge vermektir. Böylece kayısının piyasa değerinin artması sağlanacak ve üretici daha çok gelir elde edecektir.

KAK (Kayısı Akreditasyon Kurumu); Kayısı Araştırma İstasyonu Müdürlüğü ve Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğünden görevlendirilmiş 7 Gıda ve Ziraat Mühendisi tarafından; uluslararası alanda kabul gören ilkeler çerçevesinde kayısının üretiminden başlayarak tüketicinin sofrasına gelinceye kadar geçtiği tüm aşamalarda tabi olacağı işlem ve uygulama koşullarına yönelik standartları oluşturulmuştur. Türk Akreditasyon Kurumu bu standartları kabul etmiştir. 15.08.2011 tarihinde TÜRKAK tarafından Kayısı Akreditasyon Kurumuna uygunluk belgesi verme yetkisi verilerek akreditasyon kapsamındaki konularda Kuruma sertifika verme yetkisi tanınmıştır.

KAK'ın TÜRKAK tarafından akreditasyonun tamamlanması ile birlikte Türk Akreditasyon Kurumu'nun talebi üzerine KAK'ın özerk hale getirilmesi amacı ile Kayısı Araştırma Geliştirme ve Tanıtma Vakfının 16.04.2012 tarih ve 193 nolu kararı ile 1 genel müdür, 2 denetçi 1 baş denetçi ziraat mühendisi istihdam edilerek KAK'ın özerk hale getirilmiştir.

Özerk hale getirilen KAK'ın tüzel kişiliğinin yasal zemine oturtulması amacı ile 05.12.2012 tarihinde sermayesinin tamamı vakfa ait olan Kayısı Uygunluk Belgelendirme Ltd. Şti (KAK) ne dönüştürülmüştür. KAK tarafından ilk sertifikalar 2012 Ağustos ayında üreticilere verilmiştir.

KAK, bu çalışmaları yaparken saha çalışmalarında ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü ile yapılan görüşmelerde ilimizde iyi tarım uygulamaları (İTU) konusunda sertifika verecek bir kuruluşun olmadığı ortaya çıkmıştır. İTU sertifikası; hibe desteği, mekanizasyon puan desteği ve kredi desteği görmesi sebebi ile üreticiler tarafından talep görmektedir. Ancak ilimizde ve çevre illerde bu talebi karşılayacak kurum veya kuruluş bulunmamaktadır.

Bu ihtiyacı hisseden KAK, Kayısı Araştırma Geliştirme ve Tanıtma Vakfının 22.06.2012 tarih ve 198 nolu kararı ile KAK, İTU konusunda sertifika verebilmek amacı ile çalışmalara başlamıştır. Bu amaçla KAK ilimizde yetiştirilmiş İTU kontrolörü havuzu oluşturmak için; Fırat Kalkınma Ajansı ile Kayısı Araştırma Geliş-

tirme ve Tanıtma Vakfının finanse ettiği Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Türk standartları Enstitüsü Kurumunun ortaklaşa hazırladığı bir eğitim programı çerçevesinde Malatya’da 20 kişiden oluşan Gıda ve Ziraat Mühendisinin İTÜ kontrolörlük sertifikası almasını sağlamıştır.

KAK, İTÜ Kontrol ve Sertifikasyon Kuruluşu olmak amacı ile 25.09.2012 tarihi itibarı ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına yetki talep dosyasını hazırlayıp vermiştir. 09.01.2013 tarihinde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının vermiş olduğu yetki ile Malatya’da yetkilendirilmiş ilk ve tek kuruluştur. Bakanlıktan almış olduğu yetkiyle “İyi Tarım Uygulamaları Sertifikası” vermeye başlamıştır. KAK, ilk sertifikasını Mersin ilinde biber serasında üretim yapan bir üreticiye vermiştir.

Kayısı Uygunluk Belgelendirme Ltd. Şti. tarafından verilen TS EN 45011 sertifikası aşağıdaki konuları içermektedir.

İyi Tarım Uygulamaları (İTÜ)

İTÜ (İyi Tarım Uygulamaları), tarımsal üretim sistemini sosyal açıdan sürdürülebilir, ekonomik açıdan karlı ve verimli; insan sağlığını koruyan, hayvan sağlığı ve çevreye önem veren bir hale getirmek için uygulanması gereken işlemleri ifade eden bir üretim sistemidir.

İyi Tarım Uygulamaları (İTÜ) gerek kaliteli ve verimli bir tarımsal üretim gerekse güvenli gıda tüketimi açısından oldukça önemlidir. İTÜ çiftlikten sofraya kadar uzanan bütün üretim ve pazarlama aşamalarını kapsar.

Kayısı Araştırma Geliştirme ve Tanıtma Vakfı “Kayısı Üretim Kriterleri”

Bu kriterler, Kayısı Araştırma Geliştirme ve Tanıtma Vakfının belirlemiş olduğu Kayısı konusunda uzman olan kişiler tarafından belirlenen kriterlerdir. Oluşturulan kriterler sekiz başlık altında toplanmıştır. Bu kriterler Türk Akreditasyon Kurumu tarafından akredite edilmiştir.

1. KV4401	Kayısı Yetiştiriciliği	5. KV4405	Kayısı çekirdeğinin çıkartılması
2.KV4402	Kayısının Hasadı	6.KV4406	Kayısının Depolanması
3.KV4403	Kayısının Kükürtlenmesi	7.KV4407	Kayısının Üreticiden alımı ve işletmelere satımı
4 KV4404	Kayısının Kurutulması	8.KV4408	Yaş Kayısı

TS 485 Kuru Kayısı

Bu Standard, kuru kayısların tarifine, sınıflandırma ve özelliklerine, numune alma, muayene ve deneyleri ile piyasaya arz şekline dairdir.

TS 3690 Kayısı Çekirdeği

Bu Standard, Kayısı çekirdeklerin tarifine, sınıflandırma ve özelliklerine, numune alma, muayene ve deneyleri ile piyasaya arz şekline dairdir.

11.5. Bitkisel Üretim Kârlılık Durumu ve Analizi

Malatya İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü’nün 2008-2012 yıllarına ait maliyet fiyat ve verimle ilgili verileri dikkate alınarak gerçekleştirilen hesaplamalarda bazı bitkisel ürünlerin son 5 yıla ait kârlılık durumları Tablo 11.6’da verilmiştir.

Tablo 11.6. Malatya'da Yetiştirilen Bazı Bitkisel Ürünlerin Son 5 Yıllık Maliyet - Kâr Analizi

Ürünler	Ort.Verim (Kg/da)	2008 Yılı		2009 Yılı		2010 Yılı		2011 Yılı		2012		5 Yıllık Ortalama	
		Masraf (TL/da)	Net Kâr (TL/da)	Masraf (TL/da)	Net Kâr (TL/da)	Masraf (TL/da)	Net Kâr (TL/da)	Masraf (TL/da)	Net Kâr (TL/da)	Masraf (TL/da)	Net Kâr (TL/da)	Masraf (TL/da)	Net Kâr Ort (TL/da)
Buğday (Susuz) /Saman	220/150	173,14	35,864	170,72	-32,22	170,04	-19,84	186,75	2,75	200,45	21,05	180,2	1,5
Buğday (Sulu) /Saman	370/400	245,96	95,74	256,78	4,22	260,21	18,99	282,15	31,85	306,58	132,43	270,3	56,6
Arpa (Susuz) /Saman	240/140	168,15	25,348	163,54	-33,94	163,24	-26,44	179,6	-23,6	193,30	9,5	173,6	-9,8
Arpa (Sulu) /Saman	380/400	237,28	60,72	244,62	-35,82	249,06	-29,06	270,6	-19,6	293,93	102,08	259,1	15,7
Nohut /Saman	125/125	157,68	29,82	163,20	20,55	171,49	37,26	198,85	123,65	227,40	241,35	183,7	90,5
K. Mercimek /Saman	120/125	166,64	227,11	168,73	63,77	179,30	51,96	199,95	29,05	213,10	46,9	185,5	83,8
Fasulye /Saman	200/200	364,88	129,12	393,03	92,98	412,86	91,14	443,45	96,55	475,35	204,65	417,9	122,9
Mısır (Silaj)	5000	358,40	91,6	365,56	134,44	396,03	203,97	428,6	221,4	473,95	426,05	404,5	215,5
Fiğ (Sulu) /Kuru Ot	400	134,52	1,48	136,60	-36,60	140,86	-40,86	155,75	-15,75	176,80	43,2	148,9	-9,7
Yonca (Kuru Ot)	1200	395,40	24,6	414,70	-54,70	440,74	-80,74	472,05	7,95	554,00	166	455,4	12,6
Ş. Pancarı	5000	549,96	50,04	561,28	38,72	582,34	92,66	608,45	41,55	647,50	27,5	589,9	50,1
Salatalık	2500	613,04	386,96	661,85	663,15	728,29	1021,72	788,1	911,9	907,50	1342,5	739,8	865,2
Biber	1750	705,44	274,56	750,79	421,71	797,42	42,59	850,8	1249,2	977,90	772,1	816,5	552,0
Patlıcan	2500	610,24	264,76	646,36	653,64	695,95	554,05	749,6	675,4	858,00	1267	712,0	683,0
Domates	3500	676,88	233,12	716,05	543,95	765,08	984,92	823,3	996,7	931,70	1063,3	782,6	764,4
Lahana	3500	577,20	682,8	602,06	727,94	635,18	1114,82	679,2	1105,8	773,30	976,7	653,4	921,6
Kavun	2000	379,06	420,94	394,85	505,15	413,51	826,49	456,4	443,6	520,90	479,1	432,9	535,1
Karpuz	3250	398,10	251,9	414,40	365,60	436,37	1383,64	460,8	26,7	515,40	199,6	445,0	445,5
Kayısı (kg/ağaç)	100	577,68	422,32	599,35	400,65	650,22	649,78	670,35	629,65	726,70	373,3	644,9	495,1
Elma-Armut (kg/ağaç)	75	521,63	603,37	547,03	427,97	588,42	1005,33	637	1238	694,50	3430,5	597,7	1341,0
Ceviz (kg/ağaç)	30	496,57	873,37	521,11	1728,89	556,87	1993,13	583,7	2116,3	635,45	2364,55	558,7	1815,2
Kiraz-Vişne (kg/ağaç)	40	538,46	1461,54	571,10	1738,90	614,69	1785,31	646,95	2553,05	695,25	1864,75	613,3	1880,7
Şeftali (kg/ağaç)	50	466,76	1008,24	498,21	1326,79	533,55	966,45	564,55	1035,45	604,80	2695,2	533,6	1406,4
Bağ (kg/dk)	500	334,72	245,28	348,18	116,82	378,22	246,78	405,7	344,3	441,35	508,65	381,6	292,4

Kaynak: İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2008-2012 yılları maliyet fiyat ve verim cetvellerinden yararlanılarak düzenlenmiştir

Tablo 11.6. bir bütün olarak değerlendirildiğinde;

1. Susuz koşullarda yapılan hububat tarımı (buğday, arpa) Malatya şartlarında karlı bir üretim şekli değildir. Sağladığı tek avantaj çiftçi ailesinin kendi emeğini gelire dönüştürmesidir. Sulu koşullarda yapılan hububat tarımı da kısmen karlı bir üretim şeklidir. Malatya koşullarında hububat üretiminde karlılığı artırmanın en önemli yolu birim alandan elde edilen verimi artırmaktan geçecektir.
2. Baklagil tarımı (nohut, mercimek, fasulye) nispeten karlı bir üretim şeklidir. Baklagillerin toprağa azot bağladığı da dikkate alındığında özellikle münavebeye dâhil edilmesi anlamlı olacaktır.
3. Yem bitkileri (fiğ, mısır, yonca) teşvik desteği kapsamında olduğu ve hayvancılıkta kaba yem ihtiyacının karşılamasındaki önemi de düşünüldüğünde üreticilerin özellikle gündeme alması anlamlı olacaktır. Ayrıca yem bitkileri ekim alanlarının oranı bir bölgenin tarımsal gelişmişliğinin göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir.
4. Şeker pancarı (endüstri bitkisi) ekim alanlar ilimizde her geçen gün azalmaktadır. Bu durum önemli oranda karlılık oranının düşük olmasından kaynaklanmaktadır.
5. İlimizde sebze (salatalık, domates, patlıcan, biber, lahana, kavun, karpuz) üretimi tabloda da görüldüğü gibi oldukça karlı görünmektedir. Üreticilerimiz bu hususu dikkate almalıdır.
6. Meyvecilik (kayısı, elma, armut, ceviz, kiraz, vişne, üzüm) ilimizdeki en karlı tarımsal üretim çeşidi olarak ortaya çıkmaktadır.

11.6. Yazihan'da Hayvansal Üretim

Yazihan'ın hayvansal üretim düzeyi ve dağılımı ile il üretimi içindeki payları Tablo 11.7.'de verilmiştir.

Tablo 11.7. İlçenin İl ve Ülke ile Karşılaştırmalı Olarak Hayvan Varlığı (Adet)

	Yazihan	%	Malatya	%	Türkiye
Büyükbaş Hayvan	9.806	7,7	127.728	0,9	14.022.347
Küçükbaş Hayvan	20.120	7,6	265.254	0,7	35.782.519
Yumurta Tavukçuluğu	23.000	6,1	378.843	0,4	84.677.290
Et Tavukçuluğu	443.455	31,7	1.401.026	0,8	169.034.283
Arı Kovanı	3.908	4,6	84.659	1,3	6.348.009
Su Ürünleri Üretimi (Ton)	10	0,3	2.970	3,0	100.239

Kaynak: TÜİK,2012

İlçenin hayvan varlığına ilişkin Tablo 11.7 incelendiğinde ilin toplam büyükbaş hayvan varlığının %7,7'si; küçükbaş hayvan varlığının ise %7,6'sı Yazihan ilçesindedir. Arıcılık ilçede önemli tarımsal faaliyetlerden birisidir ve ilin kovan varlığının %4,6'sı ilçede bulunmaktadır.

İlimizde yetiştirilen yumurta tavukçuluğunun %6'sı ve et tavukçuluğunun yaklaşık %32'si Yazihan'da yetiştirilmektedir. İlimizin tavukçuluk sektörünün yapıldığı önemli ilçelerimizden biridir.

11.7. Tarımsal Gelişim İçin Alınacak Bazı Tedbirler

1. Çok sayıda ve dağınık yapıdaki parsellerden oluşan tarım işletmelerinde bütünlüğün sağlanması, arazi parçalanmasının önüne geçilmesi ve iyi işleyen bir tarım arazisi piyasasının tesis edilmesine yönelik hukuki ve kurumsal düzenlemeler yapılmalıdır.
2. Mevcut su iletim ve dağıtım tesislerinde toprak kanalları ile klasik sistemler yenilenerek kapalı sisteme geçiş hızlandırılmalı ve tarla içi sulamalarda modern sulama yöntemleri yaygınlaştırılmalıdır.
3. Tarımsal destekler, tarım havzaları ve parselleri bazında, sosyal amaçlı ve üretim odaklı olarak düzenlenmeli, desteklerde çevre ile bitki, hayvan ve insan sağlığı dikkate alınmalı, tarımsal desteklerin etkinliği izlenerek değerlendirilmelidir.
4. Tarımsal ürün ihracat pazarları geliştirilerek, talebe uygun nitelik ve nicelikteki ürünlerin ihracatına yönelik destek programları uygulanmalıdır.
5. Gıda güvenliğini temin edecek, ürün piyasalarında ve çiftçi gelirlerinde istikrar sağlayacak etkin stok yönetimi, üretim, pazarlama ve tüketim zincirinde kayıpların azaltılması, piyasaların düzenlenmesine ilişkin idari ve teknik kapasitenin güçlendirilmesi ve dış ticaret araçlarının etkin kullanılması hususlarında iyileştirmelere gidilmelidir. Üretici örgütlerinin pazara erişimi kolaylaştırılmalıdır.
6. Tarım ve sanayi işletmelerinin işbirliği ve entegrasyonu sağlanmalı, yerel ve geleneksel ürünlerin katma değerini ve ihracata katkısını artıracak tedbirler alınmalı, tarımsal bilgi sistemlerinin, ortak kullanıma izin verecek şekilde entegrasyonu sağlanmalıdır.
7. Tarım sektörüne yönelik mesleki ve teknik eğitim ile yayım konularında bilgi ve iletişim teknolojilerinden etkin bir şekilde faydalanılmalıdır.
8. Katma değeri yüksek ürünlerin geliştirilmesine, gen kaynaklarının korunmasına, ıslah çalışmalarına, nanoteknoloji ve biyoteknolojiye yönelik araştırmalara öncelik verilmeli, tarım ve gıda odaklı teknoparklar ile sektörel teknoloji platformlarının tesis edilmesi sağlanmalıdır.
9. Topraksız tarım, organik tarım, iyi tarım, örtü altı tarım vb. uygulamalar özendirilmelidir.
10. Tarım ve gıda işletmelerinin güvenilir üretim için hijyen mevzuatına uyum süreci, modernizasyon yatırımlarıyla hızlandırılmalı ve bu amaçla söz konusu işletmelerin finansman ihtiyacına yönelik kaynak ve mekanizmalar çeşitlendirilmelidir.
11. Tarım ve işlenmiş tarım ürünlerinde güvenilirliğin denetimi etkinleştirilmeli, akredite bir kontrol ve denetim sistemi oluşturulmalı, genetiği değiştirilmiş organizma içerenler başta olmak üzere ileri teknoloji kullanılarak üretilmiş ürünlere yönelik biyogüvenlik kriterleri etkin olarak uygulanmalıdır.
12. Hayvancılıkta etçi tip sığır ve koyun yetiştiriciliğinin geliştirilmesine ağırlık verilmelidir. Uygulanan sağlık politikaları İşletme Odaklı Koruyucu Veteriner Hekimlik Sistemi ve hayvan refahını da içerecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.
13. Çayır ve mera alanlarının tespit, tahdit, tasnif ve ıslah çalışmaları hızlandırılmalı, daha etkin ve verimli kullanımı sağlanmalı, yem bitkisi ihtiyacı üretim ve ürün çeşitliliğindeki artışla karşılanmalıdır.
14. Su ürünleri yetiştiriciliğinde, çevresel sürdürülebilirlik gözetilerek, ürün çeşitliliği ve markalaşma ile uluslararası pazarlarda rekabet edebilirliğin artırılması sağlanmalıdır.

15. Malatya'da büyükbaş hayvancılıkta suni tohumlama uygulaması oldukça iyi seviyeye ulaşmıştır. Ancak yerli hayvanların önce melez, sonra genetik değeri yüksek kültür ırklarına dönüşümünün çok uzun zaman alacağı dikkate alınarak bu uygulama devam ettirilmelidir.
16. Hayvancılık üretim girdilerinin %60-70'ini oluşturan yem giderleri, hayvancılığın gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bu alandaki destekleme uygulamalarına devam edilmelidir. Ayrıca, mera ıslahı ve düzenlemeleri de bu konuda büyük önem taşımaktadır. Çünkü en ucuz yem ancak meradan sağlanabilmektedir. Bu anlamda özellikle modern süt sığırcılığı ve sığır besiciliği işletmesi kurmak isteyen çiftçilere hibe şeklinde destekler sağlanmalıdır.
17. Malatya'da çiftçilerin ürettiği süt ve süt mamullerinin değer fiyata satılamaması da oldukça önemli bir sorundur. Bu durum en temelde ildeki çiftçilerin gelişmiş bir örgütlenme yapısına sahip olmamasından kaynaklanmakta ve hemen tüm ürünlerde pazarlama sorunlarının yaşanmasına yol açmaktadır.
18. Tarım ve hayvancılığa verilen teşvikler gerek icra kuruluşlarındaki uzmanların gerekse de yararlanacak üreticilerin takip edemeyeceği kadar karmaşık ve çok başlıklı hale gelmiştir. Bu durum teşviklerden etkin bir şekilde faydalanmayı zorlaştırmaktadır, bu yüzden uygulama daha sade ve daha anlaşılır hale getirilmelidir.
19. Tarımsal yayımdan sorumlu kuruluşlar tarımda ve tarımsal işlemlerde yaşanan hızlı değişimi de dikkate alarak yayım çalışmalarını daha sistematik ve daha yaygın hale getirmelidir. Bu konuda WEB siteleri, çiftçi mektupları, TV programları, tarla gösterileri, lider çiftçilere yönelik panel, konferans, çalıştay vb. tekniklerden daha etkin yararlanılmalı ve bu konuda yapılanlar bir paket program olarak kamuoyuna ve çiftçilere duyurulmalıdır.
20. Tarımsal üretimin kalite ve miktar olarak artırılması için yeni tür ve yöntemlerin tanıtıldığı demonstrasyon bahçeleri/tarlaları, model işletmeler, seralar ve/veya çiftlikler oluşturulmalıdır.
21. Özel ağaçlandırma uygulamaları ile orman vasfını kısmen ya da tamamen kaybetmiş araziler de badem, ceviz, alıç, böğürtlen vb. başta olmak üzere orman meyveleri ile özel müteşebbisler eliyle ağaçlandırılmalı ve böylelikle ekonomiye kazandırılmalıdır.
22. Pazarlama alanında uygulanabilecek ortak tedbirlerin en önemlisi, bölge üreticisinin pazarlama gücünün artırılması için birleşmeye/kooperatifleşmeye önem verilmesidir. Ancak, tek başına birleşme/kooperatifleşmenin de etkin olmadığı, bölgede yürütülen saha çalışmaları sırasında sıklıkla belirtilmiştir. Özellikle önceki yıllarda oluşturulan bu çeşit ortak hareketlerin profesyonel olarak yürütülmesi ve sürdürülmesinde yaşanan sorunlar, başarısız örneklerle sonuçlanmıştır. Genel olarak bölgede ortak hareket etmekte yaşanan sorunlarla birlikte, bölge üreticileri birlik ve kooperatif gibi yapılara sıcak bakmamaktadırlar. Dolayısıyla, başarılı olabilecek örnek birlik veya kooperatiflerin yönetim (idare, muhasebe, teknoloji kullanımı vb.) ve sürdürülebilirlik (mali yönetim, pazarlama, vb.) eğitimleri ve sürekli danışmanlık ile desteklenmesi ve kendine yetebilir hale getirilerek ortak üretici hareketlerinin özendirilmesi gerekmektedir.
23. Verimin artırılmasında bir diğer önemli unsur ırk ıslahıdır. Bölge üreticisinin et ve süt verimi bol olan ırklara yönelmesi hayvancılık gelirlerini artıracaktır.
24. Bölge hayvancılığında bilinçlenmenin sağlanabilmesi için, model olabilecek büyük entegre tesislerin açılması da önemlidir. Türkiye genelinde büyükbaş hayvancılıkta sürülerin %67'sinin, küçükbaş hayvancılıkta ise sürülerin yaklaşık %47'sinin 20 baştan küçük büyüklükte olduğu göz ardı edilmeden, orta büyüklükteki sürülerin gelişimi için gereken stratejiler (faizsiz kredi, vb.) de unutulmamalıdır.

12. YAZIHAN'DA ULAŞIM

Türkiye’de yurt içi yük taşımacılığında karayollarının payı yüzde 90, yolcu taşımacılığında ise yüzde 95’dir. Sektörde küçük bir paya sahip olan deniz yolu yük taşımacılığının payı yüzde 2,8 seviyesindedir. Yurt dışı yük taşımalarında denizyolu, yolcu taşımalarında ise havayolu ağırlığını korumaktadır. Demiryolu yoğunluğu açısından Türkiye, AB üyesi ülkelerle karşılaştırıldığında en az yoğunluğa sahip ülkedir (Anonim, 2008a).

Bütün yerleşim alanları için ulaştırma ve erişilebilirlik gelişmenin temelini oluşturur. İlke basit ve açıktır: Ulaşamadığınız yeri geliştiremezsiniz. Zira toplumsal kalkınmanın itici gücü olan bilgi ve kültür yönetiminin, sanat faaliyetlerinin, enerji üretiminin, sanayileşme ve turizm ihtiyaçlarının alt yapısını ulaştırma sektörü oluşturmaktadır.

Ulaştırmanın gelişimi doğrudan ekonomik gelişme ile ilgilidir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile ulaşım sistemlerinin etkinliği arasında doğrusal bir ilişki vardır. Gelişmiş ülkeler yalnızca karayollarını değil bütün taşımacılık sistemlerini teknoloji ışığında düzene koymakta elektrik, su, yağmur suyu, ısıtma ve çöp toplama gibi alt yapı ihtiyaçlarını ulaştırma sistemleriyle birlikte tasarlamaktadırlar.

Türkiye’de yurt içi yük taşımacılığında karayollarının payı yüzde 90, yolcu taşımacılığında ise yüzde 95’dir. Sektörde küçük bir paya sahip olan deniz yolu yük taşımalarının payı yüzde 2,8 seviyesindedir. Yurt dışı yük taşımalarında denizyolu, yolcu taşımalarında ise havayolu ağırlığını korumaktadır. Demiryolu yoğunluğu açısından Türkiye, AB üyesi ülkelerle karşılaştırıldığında en az yoğunluğa sahip ülkedir (Anonim, 2008a).

Malatya, Doğu Anadolu’dan batı bölgelere, Akdeniz’e ve Güneydoğu’ya giden yolların geçiş merkezi olması nedeni ile karayolları bakımından gelişmiştir. Malatya’da bulunan devlet yolları toplam uzunluğu 468 km, il yolları toplam uzunluğu ise 454 km, bölünmüş yol toplam uzunluğu ise 225 km’dir (Anonim, 2010a). Bu verilere göre Türkiye’deki devlet yollarının %1,5’i, il yollarının %1,9’u, bölünmüş yolların ise %1,6’sı ilimizde bulunmaktadır. Bu rakamlar, bölge ve Türkiye ortalamalarıyla kıyaslandığında Malatya’nın iyi bir ulaşım ağına sahip olduğu söylenebilir.

İlçenin il merkezine uzaklığı 39 km. olup, Hekimhan-Malatya karayolu üzerindedir. 2 Belde ile 18 köy yolu asfalt, 10 köy yolu ise stabilize. Ayrıca 1936 yılında bir köy iken yapılmış olunan demiryolu bugün ilçe merkezinde kalmıştır. Demiryolunun ilçe merkezinin dışına taşınması ilçedeki trafik probleminin çözümü ve ilçenin gelişmesi açısından önem taşımaktadır.

Yazihan ilçe merkezinin Malatya ile bazı il merkezleri ve diğer ilçelere olan uzaklıkları Tablo 12.1’de verilmiştir.

Tablo 12.1. Yazihan'ın, Önemli Merkezler ile Komşu İl ve İlçelere Uzaklığı

İl Adı	Uzaklık (Km)	İlçe Adı	Uzaklık (Km)
Ankara	649	Merkez	39
İstanbul	1.095	Akçadağ	83
İzmir	1.307	Arapgir	92
Bursa	1.112	Arguvan	72
Adana	413	Battalgazi	39
Antalya	1.054	Darende	136
Elazığ	141	Doğınşehir	87
Diyarbakır	273	Doğanyol	129
Adıyaman	168	Hekimhan	44
Kahramanmaraş	245	Kale	40
Sivas	209	Kuluncak	73
Erzincan	401	Pütürge	111
Tunceli	277	Yazihan	0
Kayseri	367	Yeşilyurt	43

Kaynak: BİLSAM Ar-Ge Birimi

13. İSTİHDAM VE İŞSİZLİK

13.1. Türkiye’de İstihdam, İşsizlik ve Yoksulluk

Türkiye’de her yıl yaklaşık 800 - 850 bin kişi çalışabilir çağ nüfusuna katılmaktadır. Yine bu sayının yaklaşık yarısı yani 400–450 bin kadar çalışma hayatına girmektedir. Her yıl yaklaşık 150-200 bin kişinin tarım sektöründen sanayi ve hizmet sektörüne kaydı da dikkate alınırsa, Türkiye’nin var olan işsizliği şimdiki düzeyinde tutmak için dahi her yıl ortalama 600-700 bin kişiye iş üretmesi gerekmektedir. Bu sayının yakalanması işsizlik oranını sabit tutacak, altına düşülmesi işsizlik oranını artıracak, üzerine çıkılması ise işsizlik oranını azaltacaktır.

Mevcut durumdaki yaklaşık 3 milyon işsiz varlığı da dikkate alınırsa işsizlik sorununu çözebilmesi için Türkiye’nin 10 yıl süreyle her yıl bir milyon kişiye iş üretecek bir projeksiyon geliştirmesi gerekmektedir. Oysa Türkiye 2003–2010 yılları arası her yıl ortalama 550 bin kişi istihdam edebilmiştir. Bununla birlikte 2011 ve 2012 yıllarında bir milyon hedefi yakalanmıştır.

Tarım sektöründe istihdamın azalması sonucunda ve 2001 krizinin etkisiyle işsizlik oranı 2000 yılında yüzde 6,5 iken, 2005 yılında yüzde 10,3’e, 2008 yılında yüzde 13,6’ya, 2009’da ise %15,5 seviyesine yükselmiştir. Ancak, son iki yılda işsizlik oranında belirgin bir gerileme görülmüş ve bu oran %10’un altına düşmüştür. Genel işsizlikten yaklaşık iki kat daha fazla olan genç işsizlik ise hala önemini korumaktadır.

2012 yılı itibarıyla Türkiye’de toplam iş gücü 27 milyon 812 bin, toplam istihdam ise 25 milyon 367 bin kişidir. 2 milyon 541 kişi ise işsizdir. Buna göre işsizlik oranı %9,1’dir. Tarım dışı işsizlik oranı %11,4’dür. Genç nüfus işsizlik oranı ise %18,1’dir.

Yine 2012 itibarıyla Türkiye’de işgücüne katılım oranı ise %50,7’dir. Ülkemizde 15 yaş üstünde yaklaşık 54 milyon kişi var olup bunlardan 27 milyonu işgücü piyasasının dışındadır. İşgücüne dâhil olmama sebepleri ise %14,8’i için eğitim – öğretim, %14,4’ü için emeklilik, %12,6’sı için çalışamaz halde olmak, %44,6’sı için ev işleriyle meşguliyet, %7,2’si çalışmaya hazır olup iş aramak olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2012).

Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 2014-2018 dönemini kapsayan onuncu 5 yıllık plana göre önümüzdeki yıllara yönelik istihdam, işsizlik vb. alanlara yönelik öngörüler Tablo 13.1’de verilmiştir.

Tablo 13.1. İstihdam ve Çalışma Hayatında Gelişmeler ve Hedefler

	2006	2012	2013	2018
İşsizlik Oranı	10,2	9,2	9,2	7,2
İşgücüne Katılma oranı	46,3	50,0	51,1	53,8
İstihdam Oranı	41,5	45,4	46,4	49,9
Kadın İşgücüne Katılma Oranı	23,6	29,5	30,9	34,9
Gençlerde İşsizlik Oranı	19,1	17,5	16,5	13,0
Ücretli İstihdam Oranı	58,9	63,0	64,0	70,0
Kayıt Dışı İstihdam Oranı	47,0	39,0	37,5	30,0
Lise ve Üstü Eğitimliilerin İşgücü İçerisindeki Payı	35,2	38,5	39,2	42,0
Uzun Süreli İşsizlerin Toplam İşsizler İçerisindeki Payı	35,8	24,8	24,0	18,0
İŞKUR’a Kayıtlı İşsizlerin İşe Yerleştirilme Oran	12,3	23,5	35,0	50,0

Kaynak: İŞKUR Kayıtları

Türkiye’de yoksul kesimlerle zengin kesimler arasındaki aşırı gelir farkı alınmaya çalışılan tedbirlere rağmen kapatılamamaktadır. Tablo 15.2 bu durumu açıkça göstermektedir. Ülkemizde en zengin kesim toplam gelirin %45,2’sini alırken en yoksul %20’lik kesim ancak %6,5’ini alabilmektedir. Bununla birlikte yeterli olmasa da sosyal yardım harcamalarında geçmiş yıllara göre önemli artışlar sağlanmıştır. 2006 yılında toplam kamu sosyal yardım harcamalarının GSYH’ya oranı yüzde 0,86 iken, bu oran 2011 yılında yüzde 1,18’e yükselmiştir (Anonim, 2013a).

Tablo 13.2. Gelir Gruplarının Toplam Gelirden Aldıkları Paylar

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Birinci Yüzde 20 (En Yoksul)	5,8	6,4	6,4	6,2	6,5	6,5
İkinci Yüzde 20	10,5	10,9	10,9	10,7	11,1	11,0
Üçüncü Yüzde 20	15,2	15,4	15,4	15,3	15,6	15,5
Dördüncü Yüzde 20	22,1	21,8	22,0	21,9	21,9	21,9
Beşinci Yüzde 20 (En Zengin)	46,5	45,5	45,3	46,0	44,9	45,2
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gini Katsayısı	0,40	0,39	0,39	0,39	0,38	0,38

Kaynak: TÜİK kayıtları 2012.

13.2. Malatya’da İstihdam, İşgücü ve İşsizlik

İş-Kur kayıtlarına göre Aralık 2012 tarihi itibarıyla Malatya’da 26.960 kayıtlı işsiz vardır. Bu rakamlar 2007 yılında 10.200, 2008 yılında 15.169, 2009 yılında 25.125, 2010’da 21.487 kişidir. Üç yıl üst üste %50’nin üzerinde artan işsiz sayısı 2010 yılından itibaren inişe geçmiştir (Anonim, 2012).

İlimizdeki işsizlik sorununun çözülmesinde işadamlarına daha fazla sorumluluk düşmektedir. İlimizde istihdamdaki büyüme oranı genel ekonomik büyümenin oldukça gerisinde seyretmektedir. Ekonomideki iyileşme aynı oranda istihdama yansımamaktadır. Yine ilimiz sanayisinin Türkiye ekonomisindeki payı, istihdamdaki payın çok üzerindedir. Tüm bunlar elde edilen kâr artışının istihdam artışına yol açmadığı, işletmelerin elde ettiği büyümeyi işçi artışıyla sağlama yerine çalışma saatlerini artırarak sağlama eğiliminde olduklarına işaret etmektedir.

İlimizdeki toplam 6.468 civarındaki işletmenin yaklaşık yarısı sadece bir kişiyle çalıştırılmaktadır. 250’den fazla eleman çalıştıran işletme sayısı sadece 16’dır. Bu rakamlar, Malatya’nın istihdam sağlama kapasitesinin istenilen seviyede olmadığına işaret etmektedir.

13.3. Yazihan’da İşsizlik

Yazihan ve diğer ilçelerin işsizlik durumu İş-Kur kayıtları dikkate alınarak tablo 13.3’de verilmiştir.

Tablo 13.3. İlçelerin İşsizlik Durumu

İlçeler	İşsiz Sayısı
Akçadağ	3.167
Arapgir	917
Arguvan	476
Battalgazi	3.279
Darende	1.921
Doğanşehir	3.205
Doğanyol	170
Hekimhan	3.125
Kale	201
Kuluncak	688
Merkez	10.879
Pütürge	795
Yazihan	1.808
Yeşilyurt	2.176
Toplam	26.960

Kaynak: İş-Kur Kayıtları, 2012

Tablo 13.3’de de görüleceği üzere Yazihan, Malatya’nın ilçeleri arasında işsiz sayısı açısından merkez ilçe dahil edildiğinde sekizinci sırada yer almaktadır

14. YAZIHAN DURUM ANALİZİ (GZFT Analizi)

Başardıklarımız / Kazanımlarımız

- Eğitim ile ilgili merkezi sınavlarda alınan başarılar
- Sosyal gelişmişlik düzeyinin iyileşmesi
- Şehir merkezine ulaşımın merkez belediye üzerinden sağlanması
- Et ve yumurta tavukçuluğunda yakalanan düzey
- Kayısı yetiştiriciliğinde yakalan düzey
- Kum ve çakıl işletmeleri

Güçlü Yanlarımız

- Toplumsal dayanışma ve geleneklere bağlılık
- Suç oranlarının düşürülmesi ve huzurun sağlanması
- Karakaya Barajına yakın olması
- Tarım arazisi ve tarım potansiyelinin yüksek olması
- İl merkezine yakın olması
- Şehirlerarası yol güzergâhında olması
- Arazi toplulaşmalarında yakalanan düzey
- Boztepe Barajının ilçe sınırları içerisinde olması
- Kum-çakıl ocaklarının varlığı
- 2 tane tarım kredi koop. olması
- Ansır Mağaralarının varlığı
- Güneş enerjisi projesi
- Birçok bitkinin yetişmesine elverişli uygun iklim

Zayıf Yanlarımız / Sorunlarımız

- İl merkezine yakın olmasından dolayı ilçenin az gelişmesi
- İşsizlik oranının yüksek oluşu
- Meraların yeterli olmaması
- Yağış oranının düşük olması
- Banka olmayışı
- Konut eksikliği
- Sosyal ve kültürel mekânların ve faaliyetlerin eksikliği
- TMO olmayışı
- Halk pazarı olmayışı
- OSB olmaması
- Karasu içme suyu projesinin pahalı olması ve alternatif üretilmemesi

- İlçe merkezine yakın tavuk çiftliklerinin olması (Koku ve sağlık sorunu)
- İçme suyu sorunları
- STK faaliyetlerinin yetersizliği
- Yerel basın olmayışı

Fırsatlar

- Boztepe Barajının gelecekte sunacağı imkânlar
- Şehirler arası duble yolun başlamış olması
- Malatya'nın büyükşehir olması
- İle yakınlığı coğrafi özellikleri bakımından diğer ilçelere göre önde olması
- Tohma ve Kuruçay nehirlerinin Yazihan'da olması
- Ansır Mağaralarının Milli Parklar olarak yatırım programına alınması

Risk ve Tehditler

- Kayısı ürün fiyatlarındaki istikrarsızlığın oluşturduğu sıkıntılar
- Yapılacak olan duble yol ve hızlı tren projesinin oluşturacağı trafik riskleri
- Salma sulamanın yaygın olmasının getireceği erozyon riski
- Gençlik projelerinin eksikliğinin oluşturacağı sıkıntılar
- Genç nüfusun işsizlikten kaynaklanan sorunu
- Demiryolunun ilçe içerisinden geçmesinin oluşturmuş olduğu riskler
- Yapılacak çimento fabrikasının çevreye zararları

15. YAZIHAN İÇİN STRATEJİK SEKTÖRLER VE GELİŞİM EKSENLERİ

Bir il ya da ilçenin gelişme potansiyeli taşıdığı her alanda gelişme göstermesi mümkün değildir. Bir ülke, bölge, il yada ilçeyi her alanda gelişmek mümkün değildir. Bu yüzden Yazihan için ekonomik gelişimi sürükleyici bir sektörün ana gelişme eksenini belirlemek, diğer sektörlerin de bu ana eksen etrafında geliştirilmesi gerekir. Bu sektör, Yazihan ekonomisinin bel kemiğini oluşturan tarım-tarımsal sanayi olabileceği gibi potansiyel vadeden eğitim- kültür-turizm ve hayvancılık gibi alanlardan biri de olabilir.

Bir bölge için ana gelişme eksenini oluşturacak ana sektör ile diğer ilgili sektörleri belirlemek için aşağıdaki ölçütleri göz önüne almak gerekecektir (Koçer, 2007).

1. Bölge için gelişme potansiyeli taşıması
2. Yeterli istihdam alanı oluşturması
3. Hem küçük, hem de büyük sermayeli yatırımlara açık olması
4. Geleceğin sektörleri arasında olması
5. Var olan insan gücü niteliklerine ve altyapısına dayanıyor olması
6. Yüksek katma değer sağlaması
7. Doğal yapıya uygun bir çevre kullanımı gerektirmesi
8. Sürdürülebilir bir gelişme sağlayabilmesi
9. Ulusal destek planları içinde yer alma şansının yüksek olması
10. Mevcut imkânlar üzerinden hızlı örgütlenebilir ve hızlı sonuç üretilebilir olması
11. Tarım istihdamından uzaklaştırılacak kitleye de iş alanları yaratacak olması
12. Dünyadaki gelişme trendinin desteklediği bir gelişme eksenini olması

Türkiye’de son yıllarda tarım sektörünün gerek toplam katma değer ve gerekse istihdam içindeki payı hızla azalmaktadır. Türkiye’de büyümenin sektörel yapısına bakıldığında, en büyük katkının sanayi sektöründen geldiği görülmektedir. 2001–2005 döneminde tarım sektörü büyümesi yıllık ortalama yüzde 1,1 olurken sanayi ve hizmetler sektörleri sırasıyla yüzde 5,1 ve 4,3 oranında büyümüştür. Tarımsal istihdamın toplam istihdam içerisindeki payı ise 2000 yılındaki yüzde 36 seviyesinden 2005 yılında yüzde 29,5 seviyesine inmiştir (Anonim, 2008a).

Bu gelişmeler sonucunda, tarım sektörünün toplam katma değer (GSYİH) içindeki payı da azalmaya devam etmiş ve 2000 yılında yüzde 14,1 seviyesinden 2005 yılında yüzde 10,3, 2006 yılında ise yüzde 9,4 düzeyine gerilemiştir. Oysa aynı dönemde hizmetler sektörünün payı yüzde 62,6’dan yüzde 64,4’e, sanayi sektörünün payı ise yüzde 23,3’ten yüzde 25,4 seviyesine ulaşmıştır (Anonim, 2008a).

Bu yüzden yapılan çalışmada Yazihan için yukarıdaki değerlendirmeler de göz önüne alınarak ana gelişme alanları aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

1. Tarım ve Tarımsal Sanayi
2. Eğitim Kültür ve Turizm (Cirit-Ansır Mağ.- Geleneksel El Sanatları- Eğitim Vadisi)
3. Hayvancılık (İşletme eksenli hayvancılık)

16. YAZIHAN İLÇESİ İÇİN STRATEJİK AMAÇLAR

İlçenin mevcut imkânları, potansiyeli, sorunları, güçlü yanları, zayıf yanları ve fırsat olarak değerlendirilecek unsurlar dikkate alındığında ilçe için stratejik amaçlar aşağıdaki sıralanabilir.

1. Orta vadede alt yapı geliştirmek ve konut sorununu çözmek
2. Orman ve ağaçlandırma çalışmalarını yaygınlaştırmak
3. Yazihan'ı eğitimde öne çıkan, marka ilçe yapmak
4. Gençliğe yönelik eğitim kültür ve spor faaliyetlerinin nicelik ve nitelik olarak artırılması
5. Somut olmayan kültürel mirasın yaşatılması
6. Tarım ve hayvancılığa yönelik eğitim kurumlarının oluşturulması
7. Karakaya barajının sunduğu potansiyelin değerlendirilmesi
8. Cirit ve diğer sporların geliştirilmesi ve tanıtılması
9. Eko turizm ve ekolojik tarım potansiyelinin harekete geçirilmesi
10. Yoksulluk ve işsizlik sorununu çözmek negatif göçü durdurmak
11. İlçede sosyal yaşam alanlarını artırmak

17. YAZIHAN İÇİN KENTSEL GELİŞİM YOL HARİTASI

Bu konuda sorulması gereken ilk soru “planlı ve sürdürülebilir bir kentsel gelişimi nasıl sağlayabiliriz?” sorusu olmalıdır. İkinci aşamada ise “nereden başlamalı?”, “ne yapmalı?” ve “nasıl yapmalı?” soruları önemli hale gelecektir. Bu sorulara cevap olabilecek bazı öneriler aşağıya alınmıştır.

1. Öncelikle ilçe ile ilgili temel göstergeler belirlenerek bir durum tespiti ve analizi yapılmalıdır.
2. İlçeyi farklı kılan unsurlar ve kimlik özellikleri tespit edilmelidir.
3. Bir “İlçe Vizyonu” belirlenmelidir. (Raporda önerilen vizyon aynen alınabilir ya da değiştirilebilir)
4. Kapsamlı bir “İlçe Gelişim Planı” hazırlanmalı, bu plan çerçevesinde ilçenin gelişimi için stratejik amaçlar, genel hedefler, önemli projeler vs. ortaya konulmalıdır.
5. Kamu, özel sektör ve STK’ların da katılımıyla ilçenin “Kentsel Gelişim Stratejik Planı” hazırlanmalıdır.
6. 1/100.000’lik “TRB1 Bölge Planı”, 1/25.000’lik “Malatya Çevre Düzeni Planı” ve yeni çıkan 6360 sayılı Büyükşehir Belediyeleri yasasına uygun olarak ilçenin ileriye dönük konut, sanayi, tarım, turizm, sağlık, eğitim, ulaşım vb alanlar belirlenmelidir.
7. Bölge ve il çevre düzeni planından sonra bu planlarla uyumlu olarak arazilerin imar durumu, bölge tipleri, yapı yoğunluğu, ulaşım hatları, park alanları vb göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere 1/2000 ya da 1/5000 ölçekli “İmar Ana Planı” (İmar Master Planı) hazırlanmalıdır. Daha sonra ise kullanılacak alanla ilgili daha çok ayrıntı veren 1/1000 ölçekli “Uygulama İmar Planları” hazırlanmalıdır. Gerek ilimizde gerekse ilçelerimizde yıllardır bu aşamadan önceki planlar olmadığı için uygulama imar planları maalesef “parça bütün ilişkisinden” bağımsız bir şekilde uygulanmıştır. Bu ise ilin plansız bir şekilde gelişmesine yol açmaktadır.
8. Bu çalışmalar kapsamında ilçenin gelişim eksenleri, stratejik sektörleri ve rekabet üstünlüğü olan alanlar belirlenmelidir.
9. Belirlenen vizyon ve hazırlanan plan çerçevesinde her kurumun görev ve sorumluluk alanları açıkça ortaya konulmalıdır.
10. İlçenin gelişiminde etkili olan bütün kurumlar için performans kriterleri tespit edilmelidir.
11. İlçede yetenekli, nitelik sahibi, sosyal zekâ ve iletişim becerisi açısından gelişmiş kadroların yetişmesi için mekanizmalar oluşturulmalı ve bu konuda STK’ların daha aktif olması sağlanmalıdır.
12. Türkiye ve dünyadaki gelişmeler takip edilmeli, kentsel ekonomiler ve yerel kalkınma alanında yaşanan değişimler iyi okunmalı ve geleceğe yönelik projeksiyonlar buna göre belirlenmelidir.
13. Türkiye’nin 2023 yılında en büyük on ekonomiden biri olma ulusal hedefiyle uyumlu yerel hedefler belirlenmelidir.
14. Bu çalışmaların tamamına, ilgili bütün paydaşların katılımı sağlanmalı, özellikle kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında yoğun işbirliği oluşturulmalıdır.
15. İlçedeki bütün kurumların planlı bir çalışma sistemi benimsemesi sağlanmalı, özellikle her kurumun yılın başında çalışma programını, yılın sonunda ise faaliyet raporunu kamuoyuna açıklaması sağlanmalıdır.
16. Bütün bu süreçleri takip etmek ve kurumlar arası eşgüdümü sağlamak için mümkün mertebe herkesi temsil edecek bağımsız bir kurum ya da bir platform oluşturulmalıdır.

18. YAZIHAN İÇİN VİZYON ÖNERİSİ

**Tarımsal üretimini artırmış ve çeşitlendirmiş;
altyapı hizmetlerini tamamlamış; yeni yerleşim alanları açmış;
tarımsal sanayi için belirlemiş olduğu
hedeflere adım adım yürüyen bir Yazıhan.**

19. YAZIHAN İÇİN PROJE ÖNERİLERİ

İlçenin sorunları, güçlü ve zayıf yanları, ilçeyi bekleyen fırsat ve tehditler ile stratejik sektörler ve stratejik amaçlar dikkate alındığında Yazihan için kısa orta ve uzun vadede gündeme alınacak projelerden bazıları aşağıya çıkarılmıştır.

1. Alternatif tarımsal ürünler geliştirmek
2. Eğitim vadisi projesi
3. Sığır besiciliği üretim ve geliştirme projesi
4. Organik tarım geliştirme projesi
5. Tarım hayvancılık entegreleri oluşturmak
6. Karakaya baraj bölgesi için sosyal tesis projeleri
7. Yazihan tanıtım stratejisini oluşturması projesi
8. Kültürel gelişim projeleri
9. Yazihan ürün kalıplarını belirleme projeleri
10. Modern hayvancılık tesisleri projeleri
11. Yazihan kitaplığı
12. Eğitim ve Kültürel faaliyetlerin arttırılması
13. Değerler eğitim projesi
14. Tarımsal sanayi geliştirme projesi
15. Küçük sanayi sitesi oluşturulması
16. İlçe merkezinin geliştirilmesi ve çevre yoluna yakınlaştırılması
17. Ansır mağaraları tabiat parkı projesi
18. Yol güzergâhı sosyal tesis projeleri
19. Demir yolunun ilçe merkezinin dışına taşınması

20. SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Yazihan için yapılacakların başında bir ilçe vizyonu geliştirilmesi gelmelidir. Daha sonra bu vizyona uygun stratejik amaçlar ve hedefler belirlenmeli ve bu hedeflere ulaşılabilmesi için yapılması gerekenler planlanmalıdır. İlçenin bir gelişim ve çevre düzeni planı olmalı, bu plan sürekli zenginleştirilmeli, geliştirilmeli ve revize edilmelidir.
2. Kırdan kente göçü tetikleyen temel faktörler arasında yer alan kırsal alandaki ulaşım altyapısının yetersizliği de giderilmeli, ilçeleri ile ve köylere/beldelere bağlayan yollar geliştirilmelidir.
3. İlçe insanının eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi ve sivil toplumun geliştirilmesi öncelikli hedefler arasına alınmalı ve buna yönelik projeler geliştirilmelidir.
4. İlçenin stratejik unsurlarını, güçlü yanlarını ve ilçeyi diğer ilçelerden farklı kılan kimlik unsurlarını öne çıkaran bir tanıtım stratejisi hazırlanmalı ve her ortam ve fırsat değerlendirilerek ilçenin tanıtımı yapılmalıdır.
5. İlçenin kültürel unsurlarını ve insan özelliklerini öne çıkaran bir festival düzenlenmeli ve bu organizasyon ilçe tanıtım stratejisinin önemli ayaklarından biri haline getirilmelidir. Bu festivale ilçenin il içi, il dışı ve yurt dışı insan kaynağının katılımı özellikle sağlanmalıdır.
6. İlçenin yerel fikri hayatının canlı tutulması, çeşitliliğe, sorgulamaya ve tartışmaya açık toplumsal özelliğinin korunması ve geliştirilmesi için fikir kulüpleri, kültür merkezleri ve kültür-sanat ağırlıklı STK'lar yaygınlaştırılmalı ve desteklenmelidir. Ayrıca eğitsel, bilimsel ve kültürel seminer, konferans ve panel organizasyonları artırılmalıdır.
7. Kentsel dönüşüm yaklaşımı çerçevesinde yeni imar alanları açılmalı, kentsel altyapı tamamlanmalı ve özellikle kadın, genç, engelli ve yoksul vatandaşların kolaylıkla istifade edebilecekleri yeni sosyal yaşam alanları oluşturulmalıdır.
8. "Herkes için kent" yaklaşımı esas alınarak kentsel hizmetlere engelli, yaşlı ve hareket kısıtlılığı olan herkesin erişebilmesi sağlanmalı, yeni yapılacak planlama ve kentsel tasarımlarda toplumun dezavantajlı kesimleri dikkate alınmalıdır.
9. İlçenin eğitim düzeyinin yükseltilmesi için okuryazar olmayan nüfus minimize edilmeli, eğitim kurumlarının teknik, fiziki ve entelektüel kapasiteleri iyileştirilmelidir.
10. 2012 yılı verilerine göre Türkiye'de çocuklar (18 yaş altı) toplam nüfusun yüzde 30'unu, gençler (15-24) ise, yüzde 16,6'lık bölümünü oluşturmaktadır. Ülkemizde 15-29 yaş grubundakilerin yüzde 31,4'ü eğitimde, yüzde 47,1'i işgücü piyasasında yer almakta iken yüzde 28,1'i ne işgücünde ne de eğitimdedir (Anonim, 2013a). Bu verilerden hareketle özellikle atıl durumdaki %28.1'lik kesime yönelik ciddi projeler geliştirilmelidir.
11. Gençlerin kentsel yaşama ve karar alma süreçlerine katılımı için etkin bir program uygulanmalıdır. Bu konuda ilgili bütün tarafların katılımıyla bir "Gençlik Gelişim Stratejisi" hazırlanmalı ve bu çerçevede kısa, orta ve uzun vadede yapılacaklar ortaya konulmalıdır.
12. Yazihan ilçe kültürünün araştırılması, geliştirilmesi, kültürel ve sanatsal etkinliklerin desteklenmesi, katılımcılığın artırılması ve kentlilik ortak bilincinin geliştirilmesi için plan ve projeksiyonlar hazırlanmalıdır.
13. İlçenin kültürel geleceğini kurgularken, kültür insanlarının görüş ve önerileri alınmalı, resmi ve gayri resmi platformlar oluşturulmalı ve bu etkinlikler yolu ile ilçenin kültür iklimine olumlu katkı sağlanmalıdır. Bu uygulama farklı toplumsal kesimlerin aynı iklimde buluşmalarını da sağlayacaktır. "Yazihan Platformu" adıyla aylık periyotlarla gerçekleştirilecek bir toplantı, bundan sonra nelerin yapılması gerektiğinin ortaya çıkması açısından anlamlı bir başlangıç olabilir.
14. Kültür insanlarının, kültürel faaliyetlerini (kitap, dergi vs.) geliştirmeleri ve yeni kültür insanlarının yetişmesi için özendirici çalışmalar yapılmalıdır. Bu çerçevede sergiler düzenlenmeli, kitap fuarı açılmalı, belirli gün ve haftalar tertiplenmelidir.

15. İstihdamın artırılması için iş gücünün niteliğini geliştirici eğitim programları artırılmalı, girişimcilik kültürü geliştirilmeli ve yeni istihdam alanları oluşturulmalıdır.
16. Son zamanlarda hükümet tarafından açıklanan teşvik uygulamalarında Malatya IV. bölge olarak kabul edilmiş ve yatırım açısından avantajlı illerden biri olmuştur. Kamu, özel sektör ve STK'lar işbirliği yaparak bu hususta tanıtım çalışmaları yapılmalı, raporlar hazırlanmalı ve bu avantaj en iyi şekilde değerlendirilmelidir. Bu, hemen hiçbir sanayi yatırımına sahip olmayan Yazıhan için bu bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.
17. Başta güneş enerjisi olmak üzere ilçenin yenilenebilir enerji kaynağı potansiyeli belirlenmeli ve bu potansiyel en verimli şekilde değerlendirilmelidir. İlçede enerji üretimi ve maden işletmeciliği özendirilmeli, ilçe bu açılardan bir cazibe merkezine dönüştürülmelidir.
18. İlçede kişi başına düşen GSYİH değerinin, en azından Türkiye ortalamasını yakalayabilmesi için ilçenin iç dinamikleri harekete geçirilmeli, daha yüksek bir yıllık büyüme hedeflenmeli, bunun gerçekleştirilmesi için planlar hazırlanmalıdır.
19. Tarımda verimliliğin artırılması için, AR-GE, eğitim ve yayım faaliyetleri artırılmalı, modern sulama sistemlerinin kullanımı yaygınlaştırılmalı, kümelenme çalışmaları özendirilmeli, çayır ve meraların ıslahı sağlanmalı, hayvancılıkta yüksek verime sahip tür, ırk ve çeşitlerin yetiştiriciliği teşvik edilmelidir.
20. Tarımda ürün değerinin artırılması için markalaşma çalışmaları teşvik edilmeli, organik tarım ve iyi tarım uygulamaları yaygınlaştırılmalı, modern işleme, depolama ve nakliye yöntemleri geliştirilmelidir.
21. Kayısı konusunda yapılması gereken şeylerin başında, kayısıcılığın gelişiminin ve bu konudaki sorunların tek merkezden takibinin yapılabilmesi, kayısı hakkında son sözü söyleyecek bir mercinin oluşması ve bu konuda koordinasyon işlevinin etkin bir şekilde yerine getirilebilmesi amacıyla "Ulusal Kayısı Konseyi"nin oluşturulması gelmelidir. Bakanlık, ticaret odaları, üniversiteler, araştırma ve icra kuruluşları, üretici ve ihracatçı temsilcilerinden oluşacak bu platform mevcut durumda var olan organizasyon ve temsil sorununu önemli oranda çözecektir. Mevcut durumda sahibi, takipçisi ve muhatabı belli olmayan bir sorunla karşı karşıyayız adeta... Bu yüzden bakanlıkta bekletilen bu konuyla ilgili kanun teklifi bir an önce meclis gündemine taşınmalıdır.
22. Kayısı üretiminde bahçe-depo-pazar zincirinin iyi kurulmamış olması, bahçeden pazara olan arz akışının talepten bağımsız, ani yığılmalar şeklinde oluşmasına ve fiyat istikrarsızlığına yol açmaktadır. Oysa bu zincirin özellikle soğuk hava depolarını da içerecek şekilde kurulması, arz talep dengesinde bir regülatör işlevi görecektir ve üreticinin mağduriyetini önleyecektir. Bu konuda alınacak diğer tedbirler ise lisanslı depoculuğa geçilmesi ve kayısı birliğin kurulmasıdır.
23. Son yıllarda kayısı üretiminin en önemli sorunu haline gelen fiyat istikrarı sorununun çözülebilmesi için ehil olmayan ellere teslim edilmediği için yanlış yönetim sonucu kapatılan "Kayısı Birlik", yönetim zafiyetleri giderilecek şekilde yeniden kurulmalıdır. Zira böyle bir kuruluşun olmadığı bir vasatta kayısı ticaretinde fiyat istikrarını sağlamak mümkün olmayacaktır. Türkiye'de ve dünyada benzeri birçok kuruluş başarılı bir şekilde faaliyetini sürdürebildiğine göre bu kayısıda da mümkündür, yeter ki ehil eller tarafından yönetilsin.
24. Kayısı üreticilerine ödenen mazot ve gübre destekleri dâhil olmak üzere tüm destekleme ödemeleri, çiftçinin ihracatçı ve tüccar karşısındaki konumunu güçlendirmek amacıyla yönelik olarak, çiftçinin nakit paraya en çok ihtiyaç duyduğu hasat döneminde yapılmalıdır. Gerekliğinde bu dönemde üreticilere faizsiz kredi kullanım imkânları da sağlanmalıdır.
25. Kuru kayısı ve diğer ürün ihracatının daha sistemli ve örgütlü bir şekilde yapılabilmesi için "Malatya İhracatçılar Birliği" kurulmalıdır.

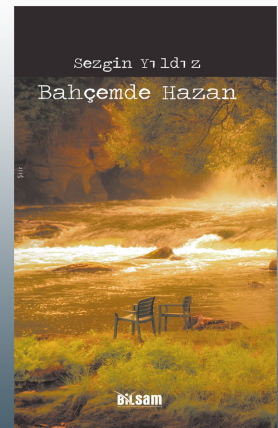
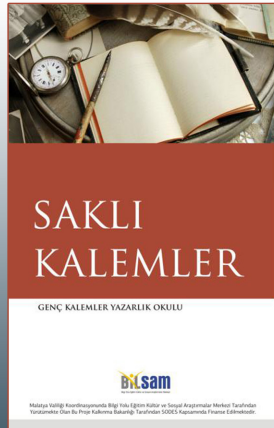
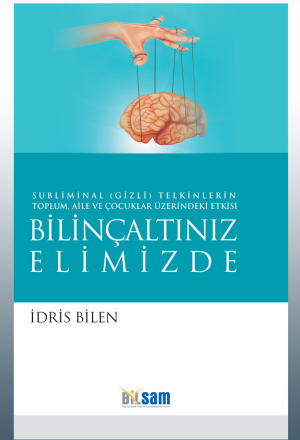
26. Kayısının profesyonelce tanıtılması ve yapılacak araştırmaların desteklenmesi için kayısıdan belirli bir düzeyin üzerinde kâr sağlayan kişi ve kuruluşların katkı sağlayacağı bir "Kayısı Tanıtım ve Destekleme Fonu" oluşturulmalıdır.
27. Markalaşma, kalite ve standardizasyon, türev ürünler, pazarlama ve tanıtım konularında bir eylem planı hazırlanmalı ve özellikle ürün geliştirme ve tanıtım konusunda bazı profesyonel firmalarla irtibata geçilmelidir.
28. Sharka virüsü tehdidine karşı ciddi bir tedbirler paketi ve buna paralel bir eylem planı hazırlanarak uygulamaya konulmalıdır.
29. Kayısı üreticilerine yönelik eğitim-yayım çalışmaları arttırılmalı, özellikle kuru kayısı üretiminde istenilen kalitenin sağlanması ve hijyenik koşullara uyulması için tarımsal yayım çalışmaları hızlandırılmalıdır.
30. Sertifikalı fidan üretimi ve kullanımı teşvik edilmeli, bodur ve yarı bodur çeşitlerin elde edilmesi çalışmaları hızlandırılmalıdır.
31. Monokültür tarımdan polikültür tarıma geçilmeli, ilçede üretimi yapılan dut, elma ve ceviz gibi meyvelerin yaygınlaştırılması teşvik edilmelidir. Ancak bu ürünler kayısıya alternatif gibi sunulmamalı, ikincil ürünler olarak değerlendirilmelidir.
32. Zaman zaman kamuoyuna da yansıyan ve fiyat oluşumunda üreticilerin istismar edilmesine yol açtığı iddia edilen tekel oluşturma riskini ortadan kaldırmak için ilgili ihracatçıların ortak bir girişimle bir araya getirilerek "Ticarette Etik Kurallar" konusunda ortak bir anlayış sergilemeleri sağlanmalıdır.
33. Kayısı Borsasının düzenli denetlenmesi sağlanarak burada çalışan esnafın kalite, hijyen vb. konulardaki duyarlılık düzeyi arttırılmalıdır.
34. Malatya'da tarımsal üretimi kısıtlayan en önemli faktör su sorunudur. Bu açıdan DSİ ve İl Özel idare sekreterliği ile işbirliği yapılarak; sulama suyu yeterli hale getirilmelidir. Sulama organizasyonları iyileştirilmeli ve sulama suyunun fiyatı ucuzlatılmalıdır.
35. Malatya'daki özel sektörün kayısı ihracatı konusundaki en önemli handikaplardan biri nakliye konusudur. Kayısının yurt dışına ihracatı Malatya'ya 550 km olan Mersin ve 1000 km olan İzmir Limanlarından yapılmaktadır. Oysa gelişmiş ülkeler bu tarz ihracatlarını nakliye uçakları ile üretim merkezlerinden direkt olarak yapmaktadırlar. Kayısının, Malatya'dan ilgili ülkelere direkt taşınmasını sağlayacak benzer bir ulaşım sistemi kurulmalıdır.
36. Kalıcı ve sürekli başarı için ortaklaşa üretim ve paylaşım modelleri teşvik edilmeli, kooperatifçilik, makine müteahhitliği ve makine ringleri gibi makine ortak kullanım modelleri özendirilmelidir.
37. İlçelerin gelişimine yönelik yapılacak proje çalışmalarında onuncu kalkınma planında belirtilen amaç ve hedeflerle bütünleşmiş olması sağlanmalıdır.
38. Yapılan istatistiklere göre ülkemiz topraklarının %92'si nüfusumuzun % 95'i, sanayi tesislerinin kurulduğu yerlerin % 92'si, barajlarımızın büyük bölümü çeşitli derecelerde deprem görülebilecek araziler üzerinde yer almaktadır. Bu nedenle ilçe, il, bölge ve ülke olarak her düzlemde deprem riskine karşı gerekli tedbirler alınmalıdır.

KAYNAKLAR

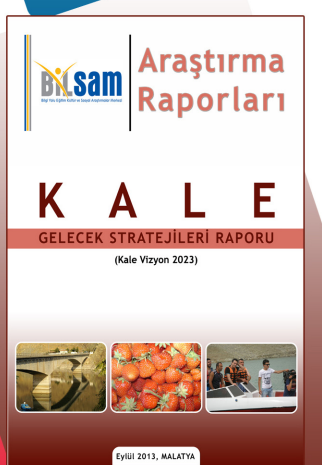
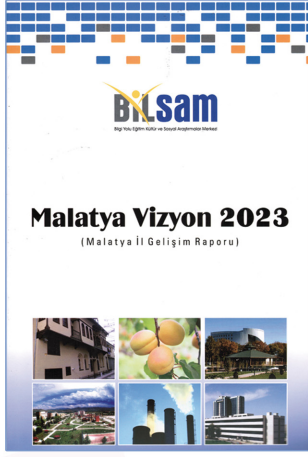
1. Anonim 2004. İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. DPT, Ankara.
2. Anonim, 2008a. Dokuzuncu 5 Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013) 2008 Yılı Programı DPT Matbaası, Ankara.
3. Anonim, 2008b. Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi Ve Eylem Planı, KENTGES.
4. Anonim, 2008c. Elazığ ve Malatya İl Çevre ve Orman Müdürlükleri.
5. Anonim, 2008d. Malatya Ağaçlandırma Seferberliği Eylem Planı 2008-2012—T.C Malatya Valiliği İl Çevre Ve Orman Müdürlüğü.
6. Anonim, 2009c. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2009 Nüfus Sayımı
7. Anonim, 2010a. Karayolları Genel Müdürlüğü Kayıtları, Ankara.
8. Anonim, 2011a. Türkiye Çevre Durum Raporu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yay.
9. Anonim, 2011b. Malatya Çevre Durum Raporu İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü.
10. Anonim, 2012a. İş-Kur Malatya İl Müdürlüğü Kayıtları
11. Anonim, 2012b. Malatya Tarım İl Müdürlüğü Kayıtları
12. Anonim 2013a. Onuncu 5 Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018). Kalkınma Bakanlığı, Ankara.
13. Anonim, 2013b. TRB1 Bölge Raporu, 2014-2023 (Taslak), FKA, Malatya
14. Anonim, 2013c. MTA Orta Anadolu 4. Bölge Müdürlüğü. Malatya
15. Anonim, 2013d. Yazihan Kaymakamlığı Kayıtları
16. BİLSAM, 2009. Malatya Kayısı Raporu.
17. BİLSAM, 2011. Malatya Vizyon 2023 (İl Gelişim Raporu).
18. BİLSAM, 2013. Malatya Eğitim Raporu.
19. KOÇER, A. T., 2007. Malatya Bölgesel Orta Merkez (BOM) Gelişim Planı Çerçeve Çalışması.
20. KUDEB, 2012. Malatya Kent Rehberi, Malatya Valiliği ve KUDEB, Malatya.
21. MEB, 2012 Kayıtları
22. MEM İstatistik Şubesi Kayıtları, 2012
23. MET, Ö.Turizm ile Yöresel Gelişme FKA 1. Uluslar arası Bölgesel kalkınma Konferansı Bildirileri 22-23 Eylül 2011.Malatya.
24. SAĞLAM, F. ve ark.,2012. Malatya Kent Rehberi, KUDEP. Malatya.
25. SÜMER, G. Ç., Özcan, A., 2011. Türkiye’de Kalkınma Öncelikli Yörelere Politikası ve Kentleşme Üzerine Etkileri, 1. Uluslar Arası Bölgesel Kalkınma Konferansı Bildirileri 22-23 Eylül 2011 FKA- 2011 Malatya
26. URAK, 2009. URAK, 2009. İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2008-2009, İstanbul.
27. TÜİK, 2009 Kayıtları
28. TÜİK, 2012 Kayıtları
29. TÜİK ve MEM 2011 Kayıtları

KÜLTÜR YAYINLARI

ARAŞTIRMA RAPORLARI

NOTLAR

This image shows a full page of a document template. It consists of approximately 30 horizontal dotted lines spaced evenly down the page, providing a guide for handwriting or typing. The background is plain white, and there are no margins, headers, or footers visible.